

Nr 169

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag med vissa bestämmelser angående fastighetsbildning efter ändring i kommunal indelning m. m.; given Sofiero den 29 juni 1964.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag med vissa bestämmelser angående fastighetsbildning efter ändring i kommunal indelning m. m.;
- 2) lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad; samt
- 3) lag angående ändrad lydelse av 21 kap. 3 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet.

GUSTAF ADOLF

Herman Kling

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framlägges förslag till en särskild lag vars huvudsakliga syfte är att förhindra att en kommunal indelningsändring, varigenom landskommun förenas med stad, automatiskt får till följd att de för stad gällande reglerna om fastighetsbildning blir gällande även inom den del av den nya staden som motsvarar den förutvarande landskommunen. Som en följd av den föreslagna lagen föreslås vissa ändringar i lagen om fastighetsbildning i stad.

Den föreslagna ändringen i jorddelningslagen är en konsekvens av 1962 års ändringar i kommunallagen, varigenom reglerna om ersättning till fullmäktige m. m. reformerades.

Förslag
till
Lag
med vissa bestämmelser angående fastighetsbildning efter ändring i
kommunal indelning m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Om genom ändring i kommunal indelning till stad överföres område, där beträffande fastighetsbildning bestämmelserna för landet äga tillämpning, skola utan hinder av vad som stadgas i lagen om fastighetsbildning i stad nämnda bestämmelser gälla för området även efter indelningsändringen.

Vad i första stycket sägs skall gälla även vid nybildning av stad.

2 §.

För område som avses i 1 § må Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer, i samband med indelningsändringen eller senare, i den utsträckning stadens utveckling så påkallar förordna att beträffande fastighetsbildning bestämmelserna för stad skola tillämpas.

3 §.

Om det av hänsyn till jordbruksnäringen eller skogsbruket finnes påkallat inom viss del av stad, där beträffande fastighetsbildning bestämmelserna för stad gälla, må Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer, i eller utan samband med ändring i kommunal indelning, förordna att i stället bestämmelserna för landet skola tillämpas.

Förordnande som nyss sagts må, om staden ansökt därom eller staden icke har egen organisation för mätningstväsendet, meddelas även om det ej kräves av hänsyn till jordbruksnäringen eller skogsbruket.

4 §.

Skola enligt denna lag bestämmelserna om delning av jord å landet äga tillämpning inom stad, må avstyckning ske jämväl från mark som ej ingår i fastighetsindelning.

5 §.

Vad i denna lag sägs om stad skall gälla även samhälle å landet, om för samhället eller del därav föres fastighetsregister enligt bestämmelserna för stad, så ock annan ort å landet, för vilken sådant register föres.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Genom lagen upphävas lagen den 27 februari 1948 (nr 96) med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad, i den mån ej annat följer av vad nedan stadgas, samt lagen den 3 juni 1955 (nr 378) med särskilda bestämmelser angående vissa laga skiften i Kiruna stad.

Lagen den 5 juni 1909 (nr 53 s. 8) innefattande vissa bestämmelser angående laga skiften i Jukkasjärvi och Karesuando socknar av Norrbottens län skall alltjämt äga tillämpning å sådana laga skiften som avses i nyssnämnda lag angående vissa laga skiften i Kiruna stad.

Har före denna lags ikraftträdande med stöd av nämnda lag den 27 februari 1948 förordnats att vad för landet är stadgat om avstyckning och sammanläggning skall äga tillämpning beträffande visst område, skola bestämmelserna i samma lag fortfarande äga tillämpning inom området.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad

Härigenom förordnas, att 2 kap. 15 §, 4 kap. 4 §, 5 kap. 20 § och 6 kap. 15 § lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 kap.

15 §.

Vad i — — — — — meddelade bestämmelser.

I fråga — — — — — delar gälla.

Vad i 13 § andra stycket stadgas skall ej äga tillämpning i den mån annat föranledes av lagen med vissa bestämmelser angående fastighetsbildning efter ändring i kommunal indelning m. m.

4 kap.

4 §.

Vad i — — — — — register föres.

Om behörighet för Konungen och myndighet, som Konungen bestämmer, att beträffande område av stad eller av sådant samhälle eller annan ort å landet, som i första stycket sägs, förordna om tillämplighet av de för landet meddelade bestämmelserna i denna lag.

Om tillämplighet i vissa fall beträffande område av stad eller av sådant samhälle eller annan ort å landet, som i första stycket sägs, av de för landet meddelade bestämmelserna i lagen med vissa bestämmelser angående fas-

¹ Senaste lydelse av 2 kap. 15 § och 6 kap. 15 §, se SFS 1950:209, samt av 4 kap. 4 § och 5 kap. 20 §, se SFS 1954:82.

(Nuvarande lydelse)

melserna är stadgat i lagen med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad.

(Föreslagen lydelse)

tighetsbildning efter ändring i kommunal indelning m. m.

5 kap.

20 §.

Bestämmelserna i — — — — — skall föras.

Om behörighet för Konungen och myndighet, som Konungen bestämmer, att beträffande område av stad eller av sådant samhälle eller annan ort å landet, som i första stycket sägs, förordna om tillämplighet av de för landet meddelade bestämmelserna är stadgat i lagen med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad.

Om tillämplighet i vissa fall beträffande område av stad eller av sådant samhälle eller annan ort å landet, som i första stycket sägs, av de för landet meddelade bestämmelserna är stadgat i lagen med vissa bestämmelser angående fastighetsbildning efter ändring i kommunal indelning m. m.

6 kap.

15 §.

Vad i — — — — — skall föras.

Om tillämplighet i vissa fall beträffande område av stad eller av sådant samhälle eller annan ort å landet, som i första stycket sägs, av de för landet meddelade bestämmelserna är stadgat i lagen med vissa bestämmelser angående fastighetsbildning efter ändring i kommunal indelning m. m.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Har förordnande meddelats enligt lagen den 27 februari 1948 (nr 96) med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad, skall äldre lydelsen av 4 kap. 4 § och 5 kap. 20 § fortfarande gälla.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 21 kap. 3 § lagen den 18 juni 1926
(nr 326) om delning av jord å landet

Härigenom förordnas, att 21 kap. 3 § lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

21 kap.

3 §.

Ägodelningsnämndemän utses — — — samma tid.

Val äger — — — inför häradsrätten.

Valet verkställles — — — av kommunalfullmäktige.

För kommun — — — överskjutande folkmängd.

För varje — — — — — som valmän.

Höra delar — — — — — den tillhör.

Kommun må besluta, att valman skall för inställelse vid val av ägodelningsnämndeman av kommunens medel åtnjuta *dagtraktamente, ersättning för särskild resdag* och resekostnadsersättning efter de grunder, som i kommunallagarna stadgas angående sådan gottgörelse till ledamöter i styrelser och nämnder.

Kommun må besluta, att valman skall för inställelse vid val av ägodelningsnämndeman av kommunens medel åtnjuta *arvode, traktamente* och resekostnadsersättning efter de grunder, som i kommunallagarna stadgas angående sådan gottgörelse till ledamöter i styrelser och nämnder.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1954: 235.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 april 1964.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, fråga om *tillämplig lagstiftning angående fastighetsbildning efter ändring i kommunal indelning, m. m.* och anför därvid följande.

Den omfattande utflyttning från glesbygder och mindre tätorter, som pågått i flera år och som ännu ej upphört, medför stora förskjutningar i kommunernas folkmängd. I förening med de ökade krav som ställs på kommunerna i fråga om samhällsservice har detta framtingat reformer i fråga om den kommunala indelningen i riket, senast genom beslut av 1962 års riksdag. Utvecklingen medför därvid bl. a. att betydande landsbygdsområden förenas med städer. Detta får automatiskt till följd att de för stad gällande reglerna för fastighetsbildningsverksamheten utsträcker sig även omfatta nämnda landsbygdsområden. Enligt gällande rätt är nämligen kommutypen i princip avgörande för huruvida för fastighetsbildningen skall gälla de regler, som finns i lagen om delning av jord å landet och den därtill anslutande lagen om sammanläggning av fastigheter å landet, eller de regler, som finns i lagen om fastighetsbildning i stad. Övergång från det ena regelsystemet till det andra har vid utformandet av fastighetsbildningslagstiftningen förutsatts förekomma endast i tämligen ringa utsträckning.

I en den 12 februari 1962 dagtecknad promemoria (stencilerad) har lantmäteristyrelsen till behandling upptagit de problem som från nyssnämnda synpunkt är förenade med indelningsändringarna. Styrelsen har överlämnat promemorian till Kungl. Maj:t och uttalat, att sådana ändringar kan medföra så allvarliga olägenheter att en särskild lagstiftning är nödvändig.

Yttranden över promemorian har efter remiss avgivits av Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, kammarkollegiet, byggnadsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, länsstyrelserna i Jönköpings, Kronobergs, Malmöhus, Örebro, Kopparbergs och Västmanlands län, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Sveriges skogsägareförening-

ars riksförbund, Sveriges lantbruksförbund, Sveriges lantmätareförening och Svenska kommunal-tekniska föreningen.

Av länsstyrelsen i Jönköpings län har överlämnats yttrande från överlantmätaren i länet, av länsstyrelsen i Kronobergs län yttranden från överlantmätaren och länsarkitekten i länet samt från Alvesta köpings kommunalnämnd och från drätselkammaren i Växjö, av länsstyrelsen i Örebro län yttranden från överlantmätaren och länsarkitekten i länet samt från byggnadsnämnderna i Örebro och Karlskoga, av länsstyrelsen i Kopparbergs län yttranden från lantbruksnämnden, skogsvårdsstyrelsen och överlantmätaren i länet samt byggnadsnämnden i Ludvika stad, av länsstyrelsen i Västernorrlands län yttranden från överlantmätaren i länet samt drätselkammarna i Sundsvall, Härnösand och Örnsköldsvik.

Jag anhåller nu att få till behandling upptaga den i lantmäteristyrelsens promemoria behandlade frågan. I samband därmed upptager jag även en i annat sammanhang aktualiserad fråga om ändring i 21 kap. 3 § jorddelningslagen.

TILLÄMPLIG LAG ANGÅENDE FASTIGHETSBLDNING EFTER ÄNDRING I KOMMUNAL INDELNING

Gällande bestämmelser

Fastighetsregistrering

Fastigheter redovisas antingen i jordregister eller i fastighetsregister för stad, vilket senare i det följande även betecknas stadsregister. Föreskrifter rörande dessa register återfinnes, i fråga om jordregistret huvudsakligen i förordningen den 13 juni 1908 (nr 74) angående jordregister (jordregisterförordningen) samt beträffande stadsregister huvudsakligen i 7 kap. lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad (fastighetsbildningslagen eller FBL) och i förordningen samma dag (nr 281) med närmare föreskrifter om fastighetsregister för stad (fastighetsregisterförordningen).

Huvudregeln i fråga om tillämplig registerform är att i stad skall föras stadsregister och för landsbygden jordregister. Kungl. Maj:t äger emellertid efter omständigheterna förordna dels att jordregister skall föras för stad eller del därav (1 § jordregisterförordningen) och dels att stadsregister skall föras för samhälle å landet, d. v. s. köping eller municipalsamhälle, eller del därav eller för annan ort å landet (7 kap. 1 § FBL).

Fastighetsbildning

Avgörande för spörsmålet, vilka materiella fastighetsbildningsregler som skall tillämpas, är i princip huruvida fråga är om mark i stad eller på landet. Huvudregeln är, att i stad fastighetsbildningslagens bestämmelser skall

tillämpas, medan på landet lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet (jorddelningslagen eller JDL) och lagen samma dag om sammanläggning av fastigheter å landet (sammanläggningslagen eller SML) skall gälla. Från denna princip — som alltså låter kommuntypen vara avgörande — finns emellertid betydelsefulla undantag.

Bestämmelserna i 1—3 kap. fastighetsbildningslagen skall sålunda gälla alla tomtindelade områden oavsett om de är belägna inom stad, köping, municipalsamhälle eller annan ort på landet; och beträffande samhälle på landet, för vilket i dess helhet eller till viss del skall föras stadsregister, liksom annan ort på landet, för vilken sådant register föres, skall i stället för vad som stadgas i jorddelningslagen gälla fastighetsbildningslagens stadganden i 4 kap. om sammanläggning av stadsägor, i 5 kap. om avstyckning av område, som ej ingår i tomtindelning, samt i 6 kap. 1—3 och 5—14 §§ om laga skifte m. m. (4 kap. 4 §, 5 kap. 20 § och 6 kap. 15 § FBL).

Nyssnämnda undantag från huvudregeln innebär att de för stad gällande bestämmelserna i vissa fall blir tillämpliga även på landet. Möjlighet till undantag i motsatt riktning har öppnats genom lagen den 27 februari 1948 (nr 96) med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad (i det följande benämnd 1948 års lag). Enligt denna lag äger, där så påkallas av hänsyn till jordbruksnäringen eller skogsbruket, Kungl. Maj:t, eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer, beträffande område av stad, vilket ej ingår i stadsplan samt ej heller enligt byggnadsplan, fastställd efter den 1 januari 1948 är avsett för annat än jordbruksändamål, förordna att, i stället för de i fastighetsbildningslagen meddelade bestämmelserna om avstyckning av område som ej ingår i tomtindelning och om sammanläggning av stadsägor, vad för landet är stadgat om avstyckning och sammanläggning skall äga tillämpning med vissa i lagen angivna undantag. Meddelat förordnande kan återkallas när förhållandena föranleder det och skall — med visst undantag — vara förfallet beträffande mark för vilken fastställes stadsplan eller byggnadsplan. Anmärkas må, att 1948 års lag äger tillämpning ej blott inom stad utan även inom samhälle och annan ort på landet, där enligt fastighetsbildningslagen samma lags bestämmelser om avstyckning och sammanläggning skall tillämpas.

Bestämmelserna i 1948 års lag är föranledda av att i städerna numera ej sällan ingår betydande områden av landsbygdskaraktär samt att fastighetsbildningslagen i motsats till jorddelningslagen ej innehåller bestämmelser om restriktiva jordpolitiska villkor för fastighetsbildning. Enligt vad departementschefen anförde vid framläggandet av förslaget till 1948 års lag bör vid meddelande av förordnande iakttagas, att de jordpolitiska restriktionerna för delning av jord göres tillämpliga endast inom sådana områden, vilka kan beräknas komma att under överskådlig tid nyttjas för jordbruk och skogsbruk. Har mark redan tagits i anspråk för stadsmässig bebyggelse eller kan det förväntas att mark kommer att inom en icke alltför avlägsen

framtid användas för sådant ändamål, ansågs skäl icke föreligga att uppställa några jordpolitiska villkor till skydd för bestående jordbruks- eller skogsbruksfastigheter.

Vid tillkomsten av 1948 års lag behandlades frågan huruvida jorddelningslagen i dess helhet — alltså bl. a. även dess regler om laga skifte — borde göras tillämplig inom stadsområde men tanken på en sådan utvidgning avvisades under åberopande av att fastighetsbildningslagen, då det gällde andra institut än avstyckning, i icke ringa mån hänvisade till jorddelningslagen. Beträffande laga skifte — liksom bl. a. ägoutbyte — gäller alltså, oavsett om förordnande enligt 1948 års lag meddelats eller ej, huvudregeln om fastighetsbildningslagens tillämplighet inom stad. Enda undantaget härifrån utgör Kiruna stad. Genom en särskild lag den 3 juni 1955 (nr 378) har nämligen samtliga bestämmelser i jorddelningslagen gjorts tillämpliga å vissa laga skiften inom denna stad.

Bestämmelser om fastighetsbildning finns även i lagen den 18 juni 1925 (nr 334) om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område (ensittarlagen), lagen den 18 april 1952 (nr 152) om sammanföring av samfälld vägmark med angränsande fastighet m. m. (sammanföringslagen) och lagen den 17 april 1953 (nr 157) om verkan som laga skifte av sämjedelning m. m. (legaliseringslagen). Ensittarlagen och sammanföringslagen äger giltighet oavsett kommuntypen. Legaliseringslagen är tillämplig endast inom område för vilket jordregister föres. Även i lagen den 17 juni 1932 (nr 223) med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län (dalalagen) finns föreskrifter om fastighetsbildning.

Behörighetsbestämmelser för förrättningsmän

I fråga om behörighet att verkställa olika slag av lantmåteriförrättningar gäller olika regler för stad och land. Tomtmätning och avstyckning i stad skall enligt fastighetsbildningslagen (2 kap. 2 § och 5 kap. 2 §) verkställas av i stadens tjänst anställd mättningsman eller, där sådan ej finnes, av till sådan befattning behörig person, som på förslag av byggnadsnämnden förordnas av länsstyrelse att tills vidare förrätta tomtmätningar eller avstyckningar i staden. Laga skifte och ägoutbyte å stadsjord förrättas av distriktslantmätaren i det lantmåteridistrikt, där jorden är belägen, eller av mättningsman i stadens tjänst, därest han av Kungl. Maj:t bemyndigats därtill. Om laga skifte icke berör mark, som är avsedd för jordbruk eller skogsbruk, må det dock även utan sådant bemyndigande förrättas av mättningsman i stadens tjänst, därest samtliga delägare i jorden vid ansökningen om skiftet föreslagit honom till förrättningsman (6 kap. 2 § FBL). Ägoutbyte — såsom fristående förrättning — inom stad må, om förrättningen icke berör mark som är avsedd för jordbruk eller skogsbruk, där ej byggnadsnämnden av särskilda skäl annorlunda beslu-

tar, företagas av hos staden anställd mättningsman även utan sådant be-
myndigande som kräves för laga skifte (6 kap. 12 § första stycket FBL).
Servitutsutbrytning inom stad skall alltid verkställas av vederbörande
distriktslantmätare (6 kap. 12 § sista stycket FBL).

Förrättningar enligt jorddelningslagen skall alltid handläggas av distrikts-
lantmätaren i det distrikt, där jorden är belägen (2 kap. 1 §, 19 kap.
5 § och 20 kap. 6 § JDL).

Inom område av stad, för vilket med stöd av 1948 års lag förordnats att
vad för landet är stadgat om avstyckning skall äga tillämpning, äger i
stadens tjänst anställd mättningsman eller av länsstyrelse förordnad för-
rättningsman för avstyckning icke behörighet att utan särskilt bemyndi-
gande verkställa avstyckning av mark avsedd för jordbruk eller skogsbruk.
Om sådant bemyndigande ej givits, verkställs förrättningen av vederbör-
ande distriktslantmätare.

Beträffande förrättning enligt ensittarlagen ankommer det på länsstyrel-
se att förordna förrättningsman. Därvid skall lantmätare förordnas utom
då marken är belägen inom stad eller annat område för vilket fastighets-
bildningslagens regler om avstyckning äger tillämpning. I sistnämnda fall
skall den förordnas, som jämlikt samma lag på grund av tjänst eller
förordnande är behörig att förrätta avstyckningar (6 § ensittarlagen). För-
rättning enligt sammanföringslagen skall verkställas, i fråga om vägmark
inom stad eller annat område som nyss nämnts av den som på grund av
tjänst eller förordnande är behörig att där förrätta avstyckningar samt
eljest av vederbörande distriktslantmätare (5 § sammanföringslagen). För-
rättning enligt legaliseringslagen slutligen skall alltid handläggas av
distriktslantmätaren.

Huvudmannaskapet för fastighetsbildningsverksamheten

Fastighetsbildningsverksamheten omhänderhaves till den allt övervägan-
de delen av det statliga lantmäteriet. I ett stort antal städer, några köpingar
och ett fåtal landskommuner finns dock självständiga kommunala mät-
ningsorganisationer. Vidare äger lantmäteristyrelsen i vissa fall förordna
annan än i lantmäteriväsendet anställd lantmätare att i viss distriktslant-
mätarens ställe verkställa vissa avstyckningar enligt jorddelningslagen.

Jordregistret föres av det statliga lantmäteriet och kostnaderna härför
åvilar statsverket. Beträffande stadsregister gäller, att städerna själva sva-
rar för de kostnader som är förenade med såväl upprättandet av register-
karta och uppläggandet av registret som dess förande. Köping har att be-
kosta upprättandet av registerkarta medan uppläggandet av stadsregistret
och det fortsatta förandet av registret i regel sker på statsverkets bekost-
nad. Då det gäller municipalsamhälle och annan ort på landet för vilken
föres stadsregister svarar statsverket i princip för samtliga kostnader för
registret.

Allmän motivering

Lantmäteristyrelsens promemoria

De fall i vilka en ändring i den kommunala indelningen kan få inverkan på fastighetsbildningen är enligt styrelsen följande, nämligen 1) då en egentlig landskommun eller del därav sammanslås med stad, 2) då egentlig landskommun eller del därav sammanslås med köping inom vilken stadsregister föres och 3) då köping utan stadsregister (s. k. jordregisterköping) helt eller delvis sammanslås med stad eller köping, allt under förutsättning att den sålunda tillkomna kommunen får karaktär av stad eller av köping med stadsregister. Om däremot endast städer och köpingar med stadsregister (stadsregistersamhällen) eller enbart egentliga landskommuner och jordregisterköpingar ingår i kommunsammanslagningar, påverkar detta icke frågan vilka fastighetsbildningsregler som skall gälla inom kommunerna.

Styrelsen framhåller, att allvarliga olägenheter från fastighetsbildnings synpunkt ofta uppkommer därigenom att de för stad gällande fastighetsbildningsreglerna blir gällande inom en förutvarande landskommun. Vissa av dessa olägenheter kan undanröjas genom förordnande enligt 1948 års lag. Därigenom blir de i jorddelningslagen och sammanläggningslagen inskrivna jordpolitiska reglerna tillämpliga inom sådana delar av den nya stadskommunen som fortfarande utgör landsbygdsområden. Dessutom kan förordnas, att jordregister fortfarande skall föras inom område som införlivas med stad.

Enligt lantmäteristyrelsens mening kan emellertid de genom ändringar i den kommunala indelningen uppkomna olägenheterna numera icke i tillräcklig grad elimineras genom tillämpning av 1948 års lag. Orsaken härtill anser styrelsen främst vara att fastighetsbildningslagen icke är avsedd att reglera fastighetsförhållanden på landsbygden. Styrelsen anför här om följande.

Vid lagens tillkomst omfattade stadskommunerna utom det för stadsbebyggelse ianspråktaga området huvudsakligen endast sådana angränsande områden som kunde krävas för stadsbebyggelsens utveckling. Den i lagstiftningen införda principen att FBL¹ alltid skulle gälla inom stad och inom stadsliknande samhällen var därför naturlig. Då ett antal städer och köpingar sedermera tillfördes områden som icke kunde beräknas komma att bli ianspråktaga för bebyggelse inom överskådlig tid framstodo bristerna i den för dessa områden gällande fastighetsbildningslagstiftningen såsom betydande. De i JDL och SML införda restriktiva bestämmelserna av jordpolitisk natur ägde t. ex. icke tillämpning inom stadskommun, en brist som med hänsyn till den tidigare inriktningen hos den

¹ Härmed avses lagen om fastighetsbildning i stad.

statliga jordpolitiken, vilken under en längre tidsperiod väsentligen syftat till att hindra en olämplig söndersplittring av fastighetsbeståndet, ansågs vara mest framträdande. För att undvika den omfattande omarbetning av FBLS som skulle ha varit erforderlig för undanröjande av denna brist infördes genom 1948 års lag möjlighet att efter särskilt förordnande göra vissa bestämmelser i JDL och SML tillämpliga även inom stad.

Att 1948 års lag icke längre erbjuder tillräckliga möjligheter då det gäller att avhjälpa de olägenheter som är förenade med att fastighetsbildningslagen blir tillämplig även inom landsbygdsområden, har enligt styrelsen sin grund i flera omständigheter, som sammanhänger med utvecklingen på jordbrukets och samhällsbyggandets områden samt de ökade krav som numera ställs på förrättningsverksamhetens rationaliserande. Jorddelningslagen och sammanläggningslagen har vidare tillkommit senare än fastighetsbildningslagen och har dessutom i större omfattning än vad fallet är beträffande fastighetsbildningslagen gjorts till föremål för partiella reformer bl. a. i rationaliseringssyfte. Styrelsen anför vidare.

Häri genom har JDL i större utsträckning än FBLS kommit att innehålla bestämmelser som både materiellt och formellt tillgodose de av utvecklingen betingade kraven. Det har t. ex. befunnits att JDL ger större möjligheter att lösa de speciella fastighetsrättsliga problem som numera ofta uppkomma i samband med gruppbebyggelse såväl inom städer som landsbygdssamhällen. I sådana fall måste ofta utnyttjas de enligt JDL förefintliga möjligheterna att utlägga fastighet med mer än ett markområde (t. ex. skilda områden för bostadshus och garage) eller också område gemensamt för flera fastigheter (t. ex. för garage, biluppställningsplatser, gemensamma gårdar). På senare tid har även aktualiserats frågan om möjligheten att företaga delning av fiske inom stadskommun, varav behov visat sig föreligga. Enligt ett av lantmäteristyrelsen avgivet yttrande — — — kan sådan delning av fiske, som kan genomföras enligt 20 kap. JDL, ej ske enligt FBLS, och något klarläggande domstolsutslag föreligger ej.

Såsom exempel på sådana för förrättningsverksamheten betydelsefulla skillnader mellan jorddelningslagen och fastighetsbildningslagen, vilka uppkommit genom att jorddelningslagen ändrats för att göra förfarandet mera rationellt, anger styrelsen att jorddelningslagen men icke fastighetsbildningslagen medger att förrättningar för avstyckning, gränsbestämning, ägo-utbyte och servitutsutbrytning sammanföres till gemensam handläggning. Dessa möjligheter har visat sig värdefulla vid strävandena att förenkla fastighetsbildningsproceduren och har till fördel för både den förrättnings-sökande allmänheten, de myndigheter som sysslar med fastighetsbildning samt fastighetsindelningen vunnit betydande tillämpning. Det är emellertid icke möjligt att med stöd av 1948 års lag göra dessa regler i jorddelningslagen tillämpliga även inom fastighetsbildningslagens giltighetsområde.

De frågor som från fastighetsbildningssynpunkt måste tillmätas den största betydelsen vid sammanslagning av landskommun med stad är dock, framhålls det i promemorian, de som berör jordbruksnäringen och skogsbruket

samt samspelet mellan dessa näringar och närliggande tätorter. Styrelsen erinrar om det ökade intresset för en yttre rationalisering av jordbruk och skogsbruk och om de åtgärder — bl. a. i form av ändringar i den för landet gällande fastighetsbildningslagstiftningen — som från statsmakternas sida vidtagits i syfte att intensifiera det allmännas insatser på detta område.

Vidare anföres.

Lantmäteriets positiva insatser i rationaliseringsarbetet och de — — — nya formerna för bedrivande av detta arbete skulle i väsentlig mån hindras därigenom att fastighetsbildningsverksamheten efter sammanslagning av landskommun med stadskommun skulle komma att splittras, varigenom lantmäteriets hittillsvarande möjligheter till aktiva insatser, som i hög grad äro beroende av de kontinuerliga kontakterna mellan markägare och förrättningsmän vid olika slag av åtgärder, skulle väsentligt beskäras. Härtill kommer att en klar uppdelning av förrättningsverksamheten efter arten av åtgärder i enlighet med vad som gäller enligt 1948 års lag icke låter sig göra. Åtgärder för jordbruk och skogsbruk å ena sidan och bebyggelse å andra sidan beröra ofta varandra så att de praktiskt ej kunna vidtagas var för sig, och i vissa fall berör en och samma åtgärd båda de angivna intressena, t. ex. avstyckning för bostadsändamål av mark som användes för jordbruk eller skogsbruk.

Även vissa materiella regler i fastighetsbildningslagen är, anser lantmäneristyrelsen, ägnade att försvåra jordbrukets och skogsbrukets rationalisering och de därmed förenade olägenheterna kan ej helt avhjälpas genom förordnande enligt 1948 års lag. Styrelsen nämner som exempel, att fastighetsbildningslagens regler om laga skifte och ägoutbyte visat sig svåra att tillämpa inom landsbygdsområden, bl. a. vid tillståndsprövning och värdering. Bristerna i fastighetsbildningslagen har under senare tid fått större betydelse och blir ytterligare markerade allt efter som intensifieringen av jordbrukets och skogsbrukets rationalisering fortskrider.

Kommunsammanslagningar kan enligt lantmäteristyrelsens mening även medföra *organisationska olägenheter*. Styrelsen uppger i detta sammanhang, att självständiga kommunala mättningsorganisationer finns i 110 av rikets 133 städer och drygt tiotalet av de 68 köpingar inom vilka stadsregister föres, dessutom i sju köpingar eller municipalsamhällen, inom vilka endast jordregister föres, samt i sex egentliga landskommuner. Hållandet av egen mättningsorganisation, som svarar för fastighetsbildningsverksamheten, innebär för vederbörande kommuner ett betydande ekonomiskt engagemang men har också ansetts medföra vissa fördelar, bl. a. med hänsyn till de ökade möjligheterna till samordning mellan fastighetsbildningen och vissa kommunala funktioner på samhällsbyggandets område. Ett flertal av de stadskommuner som nu har egen mättningsorganisation kan enligt styrelsens mening komma att beröras av kommande indelningsändringar. I vissa fall torde därvid stad finna det förenligt med sina intressen att omhändertaga fastighetsbildningsverksamheten i område som

tillföres staden, i andra fall däremot torde det komma att stå klart att något önskemål därom icke föreligger. Vidare anföres.

Kommunsammanslagningar torde komma att genomföras mot bakgrund av väsentligen näringsgeografiska synpunkter samt investeringskrävande kommunala funktioner, varvid fastighetsbildningsorganisatoriska frågor torde tillmätas endast mera sekundär betydelse. Med nu gällande kompetensregler för de olika fastighetsbildningslagarna och deras betydelse i organisatoriskt avseende komma kommunsammanslagningar emellertid ofta att automatiskt medföra krav på ändringar i nämnda organisationer med därav föranledda störningar för såväl kommuner som det statliga lantmäteriet. I de fall lantmäteriet för närvarande svarar för fastighetsbildningsverksamheten i t. ex. en mindre stad och denna blir utökad med en eller flera landskommuner, kan även fråga uppkomma att för staden upprätta särskild kommunal mättningsorganisation.

Mera betydande förändringar av ovan angiven art i organisatoriskt hänseende böra normalt icke ske innan klarhet vunnits i fråga om fastighetsbildningslagstiftningens slutliga utformning och därav föranledda organisatoriska överväganden gjorts. Även flera mindre förändringar tillsammans komma att medföra besvärande omställningsförluster och ogynnsamt påverka möjligheterna att fördela tillgänglig arbetskraft. Organisationsfrågans slutliga lösning kan i nuvarande läge sålunda icke överblickas, och det är angeläget att densamma icke föregripes som en icke avsedd följd av kommunsammanslagningarna.

Lantmäteristyrelsen anser sannolikt, att de olägenheter, som nämnts och som sammanhänger med att stadsreglerna för fastighetsbildning blir gällande inom betydande landsbygdsområden kan komma att medföra att sammanslagning av landskommuner med angränsande städer och köpingar försvåras. Med hänsyn härtill och till att olägenheterna är aktuellt påtagliga anser styrelsen — trots det pågående arbetet på en ny, för land och stad gemensam fastighetsbildningslagstiftning — nödvändigt att provisoriska åtgärder skyndsamt vidtages. I promemorian framlägges därför förslag till lagstiftning i syfte att avhjälpa de av styrelsen påtalade olägenheterna.

Den grundläggande tanken bakom f ö r s l a g e t är att en ändring i den kommunala indelningen ej skall automatiskt medföra en förändring beträffande fastighetsbildningsreglernas tillämpningsområden. De för landsbygden avpassade reglerna skall alltså bibehålla sin giltighet även inom område som i administrativt hänseende kommit att ingå i stad eller köping i samma utsträckning som fallet varit före indelningsändringen. En sådan princip strider enligt styrelsens mening icke mot lagstiftarens intentioner med nu gällande regler, som tillkommit mot bakgrund av helt andra förhållanden än som numera föreligger.

Enligt förslaget behöver en princip av nyss angivna innebörd — av lantmäteristyrelsen kallad status quo-princip — icke upprätthållas utan undantag. Härom anföres följande.

Då fråga exempelvis är om överföring av område av landskommun till stad såsom ett normalt led i stadens utbyggnad, kan anledning saknas att

inom området bibehålla landsreglerna för fastighetsbildning intill dess stadsregister eventuellt upplägges för området, även om de för landet gällande reglerna i materiellt hänseende äro avpassade jämväl för tätbebyggelseområden. Även eljest kan, särskilt från kommunens sida, intresse finnas för att ett status quo frångås beträffande visst område. Givetvis bör icke det förhållandet att hel landskommun sammanlægges med stad utgöra hinder för att stadsreglerna erhålla giltighet inom ett stadsbebyggelsen närbeläget område eller eljest inom område av betydelse för den stadsmässiga utvecklingen. Möjlighet till prövning i varje särskilt fall huruvida landsreglerna skola upphöra att äga tillämpning inom visst område av en med stad eller stadsregistersamhälle sammanslagen landskommun eller del av sådan kommun synes sålunda böra föreligga.

Enär de problem som kan föreligga vid sammanslagning av landskommun med stad eller köping på samma sätt kan uppkomma vid nybildning av sådan kommun anser styrelsen att den föreslagna principen bör gälla även vid förändring av en befintlig kommuns status.

Införande av de för landet gällande fastighetsbildningsreglerna inom område där fastighetsbildningslagen för stad nu gäller medför, enligt lantmäteristyrelsen, vissa fördelar även med hänsyn till att jorddelningslagen och sammanläggningslagen i högre grad än fastighetsbildningslagen är avpassade till de av utvecklingen betingade kraven på bl. a. rationalisering av förrättningsförfarandet. Det kan emellertid också göras gällande att en utvidgning av tillämpningsområdet för jorddelningslagen bör föranleda att enstaka bestämmelser i fastighetsbildningslagen göres tillämpliga vid förrättning enligt jorddelningslagen. Styrelsen anser emellertid att det nu icke är erforderligt att vidtaga sådana åtgärder i vidare mån än att möjlighet bör öppnas att inom stad avstycka mark som ej ingår i fastighetsindelningen.

I fråga om det lagtekniska genomförandet av förslaget uttalar lantmäteristyrelsen att det icke är möjligt att välja den lösning som består i en revision av fastighetsbildningslagen. En sådan lösning skulle bli mycket komplicerad. I stället synes utvägen att genom särskilda bestämmelser reglera gränserna för tillämpningsområdena för fastighetsbildningslagen, å ena sidan, samt jorddelningslagen och sammanläggningslagen, å andra sidan, böra övervägas. Härigenom synes det på ett enkelt sätt utan omotiverade förändringar i nu rådande förhållanden vara möjligt att eliminera de olägenheter som eljest skulle uppstå genom ändringar i den administrativa indelningen. Förslaget innebär därför att från fall till fall skall beslutas huruvida för visst landsbygdsområde som förenas med stad fastighetsbildningslagen skall gälla. Beslut i denna fråga förutsättes skola föregås av en genom lantmäteristyrelsen i samråd med de berörda kommunerna verkställd ingående utredning. Denna utredning bör ske mot bakgrund av såväl kommunala intressen som de statliga engagemangen i fastighetsbildningsverksamheten och med beaktande av jordbrukets och skogsbrukets strukturfrågor. Lantmäteristyrelsen anser det angeläget att sådan

utredning igångsattes i god tid före en sammanslagnings genomförande och i möjligaste mån även fullföljes dessförinnan. Härom anföres ytterligare följande.

Det skulle i och för sig icke vara otänkbart att sådan utredning från fall till fall alltid resulterade i beslut angående lagarnas tillämpningsområden. Med hänsyn till bland annat att sådana beslut dock icke alltid torde medhinnas förrän efter dagen för en sammanslagnings genomförande har lantmäteristyrelsen, för att undvika omotiverade olägenheter, efter övervägande mellan olika formella lösningar stannat för det här redovisade alternativet, som innebär att landsreglerna skola bibehålla sin tillämpning inom områden, där de förut gälla, intill dess annat beslutas. Vid valet mellan alternativen har lantmäteristyrelsen dessutom beaktat det väsentligt förändrade läge som uppkommer genom kommunsammanslagningarnas ökade frekvens jämfört med de omständigheter som utgjorde bakgrund till den nu gällande, år 1917 tillkomna automatiska kompetensregeln.

Med hänsyn till att undantag från huvudregeln i fråga om fastighetsbildningslagens tillämplighetsområde berör såväl statliga som kommunala intressen föreslås att avgörandet i princip skall tillkomma Kungl. Maj:t. Den möjlighet till delegering, som genom kungörelsen den 5 mars 1954 (nr 86) om prövning av vissa ärenden rörande fastighetsredovisning och fastighetsbildning införts bl. a. beträffande förordnande enligt 1948 års lag anses emellertid kunna övervägas även i förevarande sammanhang.

Den föreslagna regleringen bör enligt lantmäteristyrelsen provisoriskt ske genom tillskapande av en särskild lag där huvudbestämmelsen torde böra innehålla att, utan hinder av vad i lag stadgas däremot stridande, ändring i kommunal indelning, varigenom område tillföres stad eller köping, icke skall medföra att jorddelningslagen och sammanläggningslagen där de förut gäller inom området upphör att äga tillämpning, såvida icke Kungl. Maj:t eller myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, därom förordnar. En sådan lag synes vidare böra innehålla att, där lagstiftningen för landet enligt vad nyss sagts äger eller kommer att äga tillämpning inom stad eller köping och det påkallas av hänsyn till jordbruksnäringen eller skogsbruket, Kungl. Maj:t eller myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, må förordna att jorddelningslagen och sammanläggningslagen skall gälla även inom annat område av kommunen. Dessutom torde böra stadgas att vad nu sagts skall gälla jämväl vid bildande av stad eller köping.

Beträffande reglerna för registrering av fastigheter anser lantmäteristyrelsen icke erforderligt att i detta sammanhang vidtaga några åtgärder. Gällande bestämmelser medger viss anpassning till föreliggande förhållanden och i övrigt anses erforderliga reformer böra anstå till den allmänna revision av samma bestämmelser som är uppdragen åt 1954 års fastighetsbildningskommitté. Styrelsen utgår från att i avvaktan härpå fastighetsregister enligt gällande, för stad meddelade bestämmelser icke kommer att uppläggas, där ej särskilda skäl föranleder annat.

Remissyttrandena

Göta hovrätt, kammarkollegiet, lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, samtliga hörda länsstyrelser, Landskommunernas förbund, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, Lantbruksförbundet och Lantmätareföreningen tillstyrker lantmäteristyrelsens förslag eller lämnar det utan erinran. Samma ståndpunkt intages av bl. a. överlantmätarna i Jönköpings, Kronobergs, Örebro, Kopparbergs och Västernorrlands län, länsarkitekten i Jönköpings län samt drätselkammaren i Sundsvall och i Örnsköldsvik.

Hovrätten över Skåne och Blekinge, byggnadsstyrelsen, länsarkitekten i Örebro län, Stadsförbundet, drätselkammaren i Härnösand, byggnadsnämnderna i Örebro, Karlskoga, Ludvika och Sundsvall samt Kommunal-tekniska föreningen avstyrker däremot förslaget.

Till belysning av spørsmålet, i vilken utsträckning indelningsändringar kan påverka frågan om tillämplig fastighetsbildningslagstiftning, må först återgivas följande uttalanden av några överlantmätare.

Överlantmätaren i Jönköpings län uppger, att ett preliminärt förslag till kommunblocksindelning av Jönköpings län visar, att nio block — av länets totalt 14 — skulle bildas av kommuner, där nu fastighetsregister såsom för stad föres i huvudorten. Dessa nio kommunblock upptar över 70 procent av länets areal. Vid en fullt genomförd sammanslagning av kommunerna inom blocken skulle detta innebära, att nära tre fjärdedelar av länet skulle falla under fastighetsbildningslagen. Kommunbildningar i kommunreformens anda skulle därför uppenbarligen leda till absurditeter i avseende på fastighetsbildningsreglernas tillämplighet. En liknande uppfattning uttryckes av *överlantmätaren i Kronobergs län*. *Överlantmätaren i Örebro län* uppger, att en preliminär utredning såsom slutligt mål för länets indelning i kommuner på längre sikt räknat med att samtliga landskommuner i länet kommer att förenas med stad eller köping.

I fråga om de av lantmäteristyrelsen påtalade *olägenheterna* från fastighetsbildningssynpunkt med det nuvarande regelsystemet har vid remissbehandlingen framkommit följande synpunkter.

Kammarkollegiet delar lantmäteristyrelsens mening att det icke är önskvärt att, såsom följd av sammanslagning av landskommuner och städer, lagen om fastighetsbildning i stad blir tillämplig på allt större, av jordbruk och skogsbruk dominerade områden. Kollegiet biträder också meningen att, då viss kommun eller kommundel befinnes bära efter införlivning med stad eller köping alltjämt vara underkastad jorddelningslagens jordbruks- och skogsbrukspolitiska regleringar, detta helst bör ske i den formen att

jorddelningslagen i sin helhet allttjämt får gälla för kommunen eller området.

Länsstyrelsen i Örebro län vitsordar, att vissa olägenheter i fastighetsbildningshänseende uppkommer vid kommunala indelningsändringar, och anser det framlagda lagförslaget väl ägnat att eliminera olägenheterna. Vidare uttalar länsstyrelsen följande.

I länsstyrelsens blivande plan för ny kommunindelning i länet torde i flera fall rena landskommuner föreslås bli förenade med stad. Intresset från städernas sida för dylika sammanslagningar torde huvudsakligen anknyta till förekommande behov av ytterligare mark utanför den egentliga stadskärnan för bebyggelseplanering m. m. Frånsett de enstaka anordningar för de sammanslagna kommunernas gemensamma behov, som torde komma att bli uppförda i dessa stadskommuners periferiområden, torde bebyggelsens utbredning bli föga märkbar utanför städernas närområden. Karaktären av ren landsbygd torde i många fall komma att bestå under överskådlig tid. I den mån bebyggelsen fortskrider, ger emellertid lantmäteristyrelsens förslag möjlighet till successiv anpassning till den växande stadsbebyggelsen.

Fastighetsbildningsreglernas principiella anknytning till kommuntyp har enligt *Landskommunernas förbunds* mening sedan länge framstått såsom otillfredsställande. Skillnaden i bebyggelsestruktur går ej längre mellan stad och landskommun utan mellan tätbygd och glesbygd. Bebyggelsestrukturen bör vara avgörande för vilka fastighetsbildningsregler som skall gälla.

Sveriges skogsägareföreningars riksförbund framhåller att det är förenat med väsentliga olägenheter, att fastighetsbildningen inom utpräglade landsbygdsområden skall regleras av fastighetsbildningslagen, och uppger att det redan nu finns exempel på att strukturrationaliseringen inom jord- och skogsbruket kan försvåras både i materiellt och formellt hänseende genom att jorddelningslagen och sammanläggningslagen ej är gällande.

De av lantmäteristyrelsen påtalade olägenheterna av att den för städerna tillskapade fastighetsbildningslagstiftningen kommit att gälla jord på landsbygden vitsordas även av *Lantmätareföreningen*, som i likhet med styrelsen anser att en provisorisk lösning skyndsamt bör åstadkommas.

Stadsförbundet vill icke bestrida att vissa olägenheter från fastighetsbildningssynpunkt kan uppkomma som följd av att den för städerna avsedda lagstiftningen på detta område blir tillämplig även å landsbygden men förbundet anser det tveksamt huruvida olägenheterna i praktiken är av så allvarlig karaktär som gjorts gällande i lantmäteristyrelsens promemoria.

Hovrätten över Skåne och Blekinge finner de av lantmäteristyrelsen anförda motiven för lagstiftningen självklara men anser att styrelsen bort välja en annan utväg för att eliminera olägenheterna. Hovrätten anför därvid bl. a. följande.

Bestämmelserna om de olika fastighetsbildningsreglernas tillämpning är redan nu synnerligen invecklade och svåröverskådliga. Genom att härtill

foga en ny fristående lag i ämnet ökar man ytterligare den förvirring som råder på detta område. Det bör övervägas om man icke kan nå syftet genom att i stället förenkla de gällande reglerna.

Det bör framhållas att de olägenheter som lantmäteristyrelsen finner gällande lag medföra vid kommunsammanslagningar är ett resultat av den lösning som statsmakterna år 1950 på styrelsens förslag gav åt då föreliggande fråga om provisoriska regler. Det diskuterades vid detta tillfälle om fastighetsbildningsreglerna borde i princip anknyta till registreringstypen eller till kommuntypen och i enlighet med styrelsens uppfattning valdes den senare utvägen. Det är blott en konsekvens härav att en kommunsammanslagning medför en automatisk utvidgning av fastighetsbildningslagens tillämplighet till att gälla jordregistrerade områden, som inkorporeras med stad eller annat fastighetsregistersamhälle.

Gällande lagstiftning bortser, anför hovrätten vidare, från det fundamentala samband som råder mellan registreringsform och fastighetsbildning; de olika lagarna är genomgående uppbyggda på de fastighetsformer som registreringsbestämmelserna skapar. Det måste betecknas som oriktigt att spränga sambandet mellan registrering och fastighetsbildning blott för att i vissa specialfall lösa gränsdragningsproblem av detaljbetonad karaktär. Hovrätten fortsätter.

Jordpolitiska hänsyn synes även ha spelat en framträdande roll i den tidigare diskussionen, enligt hovrättens mening med orätt. Dessa jordpolitiska hänsyn har intet att skaffa med den grundläggande fastighetsformen. De inverkar på de regler som anger om en begärd åtgärd, t. ex. avstyckning och sammanläggning eller ägoutbyte, bör bifallas eller vägras i en viss situation. Sälunda har det, bland annat, varit fråga om att göra vissa bestämmelser i 19 kap. jorddelningslagen tillämpliga även inom sådana med stad inkorporerade områden, där jordbruk eller skogsbruk bedrivs. Den rätta metoden härför är självfallet att för sådana fall då dessa områden utgör fastighetsregistrerad mark införa erforderliga parallella bestämmelser i fastighetsbildningslagen och icke att upplösa det principiella sambandet mellan registertyp och fastighetsbildning. Att anknyta fastighetsbildningsreglerna till kommuntyp måste anses felaktigt; fastighetsbildningen har ej något med kommunallagstiftningen att göra.

I stället för den av lantmäteristyrelsen föreslagna lagen förordar hovrätten att bestämmelserna i 4—6 kap. fastighetsbildningslagen omarbetas, så att vid tillämpning av dessa kapitel med stad skall förstas område, för vilket skall föras fastighetsregister såsom för stad; denna regel bör alltså gälla oavsett om området är beläget i stad eller på landet. Genom en sådan ändring återinföres, uttalar hovrätten, det principiella sambandet mellan registertyp och fastighetsbildning och därigenom torde även skapas ett underlag för bibehållande av den statliga lantmäteriorganisationens kompetens inom områden som inkorporeras med stad eller fastighetsregistersamhälle.

De remissinstanser, som ställer sig kritiska till lantmäteristyrelsens förslag, synes — med nyss angivet undantag — anse att i den mån kommun-

sammanslagningar eller andra indelningsändringar förorsakar olägenheter desamma kan i erforderlig utsträckning undanröjas med tillämpning av den nuvarande lagstiftningen, d. v. s. speciellt 1948 års lag. Uttalanden av denna innebörd göres av bl. a. *byggnadsstyrelsen, Stadsförbundet, Kommunal-tekniska föreningen* och *länsarkitekten i Örebro län* samt *byggnadsnämnderna i Örebro och Ludvika*.

Såsom ett alternativ till ett bibehållande av de nuvarande reglerna kan enligt *byggnadsstyrelsen* ifrågakomma att genomföra den av lantmäteristyrelsen diskuterade lösningen med en utredning från fall till fall resulterande i beslut av Kungl. Maj:t angående vilken lagstiftning som bör gälla inom visst område.

Byggnadsnämnden i Karlskoga upplyser, att 1948 års lag tillämpats inom delar av staden sedan år 1949 och att under de senaste tio åren all fastighetsbildning inom staden ombesörjts av stadens mättningsorgan. Nämnden anser, att fastighetsbildningen förlupit smidigt och att några olägenheter av den tillämpade lagstiftningen icke yppats. I anslutning härtill anför nämnden.

Fördelarna av att den egna organisationen kunnat handlägga samtliga inom staden förekommande förrättningar ha däremot varit många och nämnden vill särskilt framhålla den goda service, som kunnat beredas allmänheten. Ur nämndens synpunkt har det givetvis också varit av stor betydelse, att handläggningen av förrättningarna skett i intim kontakt med nämnden, som av stadsingenjören fortgående informerats om de förrättningar, som förekomma. Byggnadsnämnden håller också före, att 1948 års lag tillgodoser jordbrukets och skogsbrukets intressen på ett i stort sett fullgott sätt. Behov av att införa jorddelningslagens bestämmelser i dess helhet inom del av Karlskoga stads område föreligger sålunda icke.

Nämndens slutsats är att i princip all fastighetsbildning inom kommun med självständig mättningsorganisation bör handhas av denna organisation och att lantmäteriets uppgifter inom sådan kommun bör begränsas att avse avstyckningar för jordbruks- och skogsbruksändamål i enlighet med 1948 års lag samt laga skiften. I den mån det kommunala organet icke är utbyggt att övertaga fastighetsbildningen inom de införlivade områdena synes, anför nämnden, från fall till fall böra träffas överenskommelse med det statliga lantmäteriet att detta tills vidare ombestyr fastighetsbildningen.

I samma slutsats utmynnar även *Kommunal-tekniska föreningens* yttrande.

Flera remissinstanser ger uttryck åt den uppfattningen att det bör vara möjligt att lösa förekommande problem med tillämpning av 1948 års lag, åtminstone till dess den nuvarande heterogena fastighetsbildningslagstiftningen ersatts av en ny för land och stad gemensam lag.

I anledning av lantmäteristyrelsens uttalande, att jorddelningslagen ger större möjligheter än fastighetsbildningslagen att lösa de speciella problem, som uppkommer i samband med gruppbebyggelse, framhåller bl. a. *Kom-*

munal-tekniska föreningen att problem av detta slag berör endast områden med stadsmässig bebyggelse, d. v. s. områden där jordpolitiska synpunkter ej skall beaktas. *Länsarkitekten i Örebro län* betonar att i sådana fall stadsplan i regel föreligger och att därmed fastighetsbildningslagen blir tillämplig. *Kommunal-tekniska föreningen* erinrar även om att 1959 års ändringar i byggnadslagstiftningen öppnat möjligheter för ökad användning av avstyckningsinstitutet inom områden av detta slag och uppger att det t. o. m. gjorts lyckade försök att lösa problem av detta slag genom laga skifte.

Beträffande delning av fiske inom stadskommun uttalar *Kommunal-tekniska föreningen* att sådana förrättningar veterligen ej förekommer så ofta att de kan motivera en lagstiftning av den föreslagna omfattningen och innebörden.

I fråga om sammanförande av flera förrättningar till gemensam handläggning hävdar *byggnadsnämnderna i Örebro* och *Ludvika* samt *Kommunal-tekniska föreningen* att ett sådant förfarande redan nu förekommer även då fastighetsbildningslagen är tillämplig. *Överlantmätaren i Kopparbergs län* uttalar emellertid att något stöd för det tillämpade förfarandet icke finnes. Om det av formella skäl skulle anses erforderligt att lagfästa den praxis som råder, bör enligt *byggnadsnämndens i Ludvika* mening de lagtekniska svårigheterna härför icke vara oöverstigliga.

Jordbruksnäringens och skogsbrukets intressen tillgodoses enligt *Kommunal-tekniska föreningens* mening på ett tillfredsställande sätt av 1948 års lag. Härom anför föreningen följande.

Inom områden, där 1948 års lag tillämpas, handläggas nämligen jord- och skogsbruksförrättningarna i den mån fastighetsbildningen för sådana ändamål sker genom avstyckning (vilket torde vara fallet i fråga om det helt övervägande antalet fastighetsbildningar för detta ändamål) antingen av statligt anställda lantmätare, eller av kommunalt anställda mätningmän, som lantmäteristyrelsen själv prövat och befunnit vara lämpliga att handlägga förrättningar av detta slag. Laga skifte och ägoutbyte av mark, som ingår i jordbruks- och skogsbruksfastigheter, och som är belägen inom område, där FBL tillämpas, handlägges enligt gällande regler i princip av det statliga lantmäteriet. En ändring av en kommuns status påverkar sålunda ej lantmäteriets möjligheter att genomföra den av 1959 års riksdag beslutade omarronderingsverksamheten eller specialorganisationernas möjligheter att utöva sin verksamhet.

I sak samma mening uttalas av *länsarkitekten i Örebro län* och *byggnadsnämnden i Örebro*. Av motsatt uppfattning är bl. a. *överlantmätaren* och *lantbruksnämnden i Kopparbergs län*. *Byggnadsnämnden i Ludvika* anser att lantmäteristyrelsen överbetonat skogs- och jordbruksproblemen på bekostnad av tätortsproblemen, som även de måste anses betydelsefulla, och ofta torde utgöra en väsentlig anledning till beslut om sammanslagning av städer och landskommuner. Vid denna typ av indelningsändringar torde, anser nämnden, de förrättningar, som är förknippade med skogs- och jordbru-

ket, komma att helt överskuggas av de förrättningar som har med tätbebyggelsens expansion att göra. Det av styrelsen nämnda samspelet mellan dessa näringar och närliggande tätorter torde oftast ha större realitet då det gäller andra typer av indelningsändringar, t. ex. sammanslagningar av flera landskommuner. *Byggnadsnämnden i Sundsvall* uttalar i detta sammanhang följande.

Jordbruks- och skogsfrågor är givetvis viktiga, men det är stadsbyggnads- och bostadsfrågor också. Dessa tränger sig mer och mer på i takt med en gemensam lag. Det är nog heller inte så, att jord- och skogsbrukets rationalisering står och faller med den ena eller andra lagen. Det vore att överdriva deras betydelse. Problemets kärna torde mindre vara en lagfråga än fastmer en organisatorisk uppgift. I stort gäller det att finna en form där statliga och kommunala enheter kan arbeta sida vid sida samordnade på ett sådant sätt, att tillgängliga resurser i fråga om arbetskraft och dyrbarare utrustning bäst utnyttjas och så smidigt som möjligt kan dirigeras dit, de bäst behövs. Då såväl lantmäteriet som städernas mätningsväsen sorterar under lantmäteristyrelsen torde denna vara den givna sammanhållande ramen. Hur organisationen därinom bör ordnas synes böra studeras av lantmäteristyrelsen och städerna gemensamt.

Frågan om den jordpolitiska kontrollen i fall då jorddelningslagen ej är tillämplig behandlas av *Kommunal-tekniska föreningen*, som därvid erinrar om att lantmäteristyrelsen år 1948 icke ansåg visat att någon tendens till obehörigt utnyttjande av fastighetsbildningslagens brist på regler i detta hänseende gjort sig gällande och därför ifrågasatte om den då aktuella lagstiftningen borde genomföras. **Föreningen anser oklart, vilka fall av från jordpolitisk synpunkt olämplig fastighetsbildning, som därefter uppkommit inom områden, där 1948 års lag eller fastighetsbildningslagen gäller, och som kommit styrelsen att nu anse en ny, provisorisk lagstiftning bråds-kande och angelägen.**

Byggnadsnämnden i Sundsvall anser, att lantmäteristyrelsens förslag lätt kan uppfattas så som om all jordpolitisk kontroll skulle vara satt ur spel inom stad, vilket icke är fallet. Dels finns fortfarande jordförvärvslagen och lantbruksnämnderna, vilka bildar ett lika finmaskigt nät som jorddelningslagen, dels sker i praktiken en analogitillämpning av olika lagregler på området, på **samma sätt som måste ske för att överbrygga svalet mellan jorddelningslagen och byggnadslagstiftningen.**

Kommunal-tekniska föreningen vänder sig mot lantmäteristyrelsens uttalande att en klar uppdelning av förrättningsverksamheten efter arten av åtgärder i enlighet med vad som gäller enligt 1948 års lag icke låter sig göra. Föreningen anför därvid följande.

Man torde nämligen kunna konstatera, att hittills tillämpat system med införande av områden, där 1948 års lag gäller, i allmänhet fungerat tillfredsställande och det lär med hänsyn härtill vara svårt att finna motiv för att denna ordning icke fortsättningsvis skall kunna fungera under de förhoppningsvis relativt få år, som återstå innan en ny fastighetsbildningslagstiftning

kan bli gällande. Det synes också, som om lantmäteristyrelsen förbisett det faktum, att fastighetsbildning inom en stadskommun (motsvarande) praktiskt taget alltid grundar sig på någon form av planläggning — översiktsplanering eller detaljplan. De intresse motsättningar, som lantmäteristyrelsen angivit som tänkbara vid fastighetsbildning för bostadsändamål respektive jordbruk eller skogsbruk, torde sålunda få anses vara av enbart teoretiskt intresse men ej praktiskt betydelsefulla.

Lantmätareföreningen understryker lantmäteristyrelsens framhållande av att vissa materiella regler i fastighetsbildningslagen är ägnade att försvåra jordbrukets och skogsbrukets rationalisering och ej kan undanröjas genom förordnande enligt 1948 års lag. Betydelsen av dylikt förordnande är enligt föreningens mening i huvudsak begränsad till att landslagstiftningens restriktiva jordpolitiska regler blir tillämpliga vid avstyckning och sammanläggning. I övrigt kvarstår olägenheterna. Detta innebär, bland annat, att omskifte inom en med stad eller stadsregistersamhälle sammanslagen landskommun får äga rum endast efter särskilt tillstånd av Kungl. Maj:t och att graderingsreglerna blir andra än de för landsbygdsområden avsedda. Olägenheterna av en övergång från de för landsbygden gällande reglerna till stadsreglerna är, anser föreningen, starkt framträdande även vid exempelvis plangenomförande inom förutvarande landskommuns tätorter.

Frågan om den föreslagna lagstiftningens verkan i organisatoriskt avseende har uppmärksamats i flera remissyttranden. Flera remissinstanser anser, att det framlagda förslaget innebär betydande ingrepp i organisatoriskt avseende.

Kommunal-tekniska föreningen framhåller, att det framlagda förslaget kommer att påverka gränsdragningen mellan de statliga och kommunala fastighetsbildningsorganen och att detta medför olägenheter och skapar oklarhet, bl. a. i fråga om huvudmannaskapet för fastighetsbildningen och därmed sammanhängande frågor. Föreningen anför vidare.

Som framgår av styrelsens promemoria finnas inom c:a 110 av rikets städer och ett 25-tal andra kommuner kommunala mätningssystem inrättade, vilka handhava ej blott förrättningsverksamheten utan såväl mätningssystemet som fastighetsbildningssystemet och övriga därmed sammanhängande arbetsuppgifter inom dessa samhällen under byggnadsnämndens tillsyn.

Föreningen delar lantmäteristyrelsens uppfattning, att detta för vederbörande kommuner innebär ett betydande ekonomiskt engagemang, vilket dock för kommunerna ansetts medföra så väsentliga fördelar, bl. a. med hänsyn till den ökade snabbheten i ärendenas behandling och de ökade möjligheterna till samordning av fastighetsbildningen med vissa andra kommunala funktioner på samhällsbyggandets område, att fördelarna uppenbarligen väl motivera kostnaderna. Det torde för övrigt vara synnerligen tveksamt om kommunernas kostnader för fastighetsbildningsverksamheten skulle bli lägre, om arbetena utfördes av statliga organ. Härvid bör dessutom observeras, att förrättningsverksamheten endast får uppfattas som ett led i ett samhälles utbyggnad från råmark till färdiga bostäder

eller eljest genomförd detaljplan. För att kommunerna sålunda bl. a. skola kunna bedriva en klok, aktiv och förutseende markpolitik och vad därmed sammanhänger fordras, att det finns kommunala organ, som kunna betjäna kommunen och den byggande allmänheten i hithörande frågor. I städer och andra kommuner med egen kommunal mätningssystemorganisation ombesörjer denna sålunda triangelmätningar, stommätningar, grundkartemätningar, utstakningar och vissa utredningar i samband med detaljplaner m. m., förrättningsverksamheten, vissa med byggnadslov sammanhängande besiktningar m. m.

Med nu gällande regler ligger det i kommunens hand att avgöra om den vill ha egen mätningssystemorganisation eller ej. Det är vidare med nu gällande bestämmelser i princip en kommunal angelägenhet att avgöra, om man vill föra fastighetsregister såsom för stad inom kommun eller viss del därav. Då avgränsningen mellan fastighetsbildningslagens och jorddelningslagens tillämplighetsområden bestämts av fastighetsregistreringssättet, får det i första hand anses vara en kommunal angelägenhet att jämväl bestämma gränsen mellan dessa lagars tillämplighetsområden.

Enligt föreningens mening skulle kommunernas valfrihet i nu nämnda avseenden försvåras eller rent av omöjliggöras om det framlagda lagförslaget genomföres.

Liknande synpunkter som från Kommunal-tekniska föreningen uttalas även av *byggnadsnämnden i Örebro*, som särskilt framhåller att en stads mätningssystem och planorgan måste få arbeta tillsammans och i anslutning därtill **anför följande**.

Frågan om stadens uppdelning mellan två olika mätorganisationer har också andra aspekter. Vem skall svara för att det finns ett utbyggt stommät, när fastighetsbildningen skall ske, sedan stadsplan fastställts och området skall övertagas av stadens organ? Vem skall överhuvud svara för utbyggnad och underhåll av gemensamt erforderliga triangel- och polygonnät? Att staden får bekosta dem torde vara säkert. I och för sig är det naturligtvis ingenting som direkt hindrar, att stadens organ i ytterzonen svarar för grundkartarbeten, utstakningar, stommät etc., medan lantmäteriet sköter de laga förrättningarna, men det förefaller inte att vara något system att eftersträva. Staden måste hävda, att dess mätningssystem skall vara så organiserat, att det på bästa sätt främjar bebyggelseutvecklingen. Det synes inte den uppdelning göra, som lantmäteristyrelsens förslag medför.

Byggnadsnämnden i Sundsvall anser att lantmäteristyrelsens förslag innebär, att en utökad stad av den struktur, som Sundsvall kan väntas få efter nu aktuell kommunsammanslagning, skulle uppdelas i två delar, dels en stadskärna, där staden själv skulle få ombesörja mätningssystemverksamheten och dels en ytterzon under det statliga lantmäteriet, där dock stadens organ skulle komma in allteftersom stadsplaner fastställs. Huvudorsaken till sammanslagningen, som staden ser det, är behovet att exploatera nya områden för bebyggelse utanför den nuvarande kärnan. Stadsbebyggelsen måste successivt tränga allt längre ut i ytterzonen. Intresset från plan- och bebyggelse-synpunkt måste vara stort i de områden där kompetensgränsen mellan eget

och statligt mätningstväsande skulle gå. Stadens mätningstväsande och planorgan måste få arbeta tillsammans. Fastighetsbildning för tätbebyggelse börjar inte, när stadsplan fastställts. Planläggningen bör långt tidigare förberedas inte bara genom upprättandet av grundkartor utan även genom sammanläggningar, ägoutbyten, sammanföringsförrättningar etc. Det är enligt byggnadsnämndens mening ingen överdrift att säga, att det är viktigare för staden att på detta stadium kunna dirigera, samordna och påskynda arbetena än att vara huvudman för själva tomtbildningsverksamheten efter stadsplans fastställande.

Stadsförbundet uppfattar förslaget på följande sätt.

Såvitt förbundsstyrelsen kan finna skulle genom det nu föreslagna nya systemet stora olägenheter kunna uppstå för det kommunala mätningstväsandet och för stadssamhällellenas planeringsverksamhet över huvud taget. Man skulle på detta sätt få ett delat huvudmannaskap inom fastighetsbildnings- och mätningstväsandet. Sålunda skulle inom en stads landsbygdsområden denna verksamhet som har nära samband med planväsandet drivas utan överinseende av stadens byggnadsnämnd med därav följande risker för att den erforderliga nära kontakten med den kommunala planeringen går förlorad. — Även ur rent organisatorisk och arbetsekonomisk synpunkt kan ett splittrat huvudmannaskap, där de förutvarande kommungränserna utgör skiljelinjen, icke anses rationellt. I lantmäteristyrelsens promemoria har påpekats, att lantmäteriets positiva insatser i rationaliseringsarbetet och de i promemorian angivna nya formerna för bedrivande av detta arbete i väsentlig mån skulle hindras därigenom att fastighetsbildningsverksamheten efter sammanslagning av landskommun med stadskommun skulle komma att splittras varigenom lantmäteriets hittillsvarande möjligheter till aktiva insatser skulle beskäras. Enligt förbundsstyrelsens åsikt torde emellertid olägenheterna av en splittring av det kommunala mätningstväsandet och de kommunala insatserna på detta område få bedömas som än allvarligare. Härtill kommer, att det erfarenhetsmässigt visat sig att stor arbetsbalans förekommer inom det statliga lantmäteriet med bl. a. långa väntetider som följd.

Drätselkammaren i Härnösand anser, att ett genomförande av förslaget sannolikt kommer att medföra den nackdelen att mätningstväsandet klyves. Om genom kommunal indelningsändring en tätort utanför stadskärnan tillfaller en stad, torde det vara klart att denna tätorts utveckling och planering är en viktig kommunal angelägenhet. För planering och genomförande krävs ett intensivt samarbete mellan olika kommunala instanser och det faller sig naturligt att kommunen även för en inkorporerad tätort använder sig av den organisation som redan finns. Det torde därför, anser drätselkammaren, knappast ifrågasättas att inte kommunens egen mätningstorganisation skall ombesörja erforderlig stommätning m. m. Enbart för det led i tätortens utveckling som omfattas av själva fastighetsbildningen skulle således en helt annan organisation inkopplas. En sådan lösning skulle givetvis vara tänkbar men är knappast rationell.

Sveriges skogsägareföreningars riksförbund framhåller att det med hän-

syn till den pågående strukturrationaliseringen inom jord- och skogsbruk är olämpligt att splittra fastighetsbildningsverksamheten inom landsbygdsområdena på olika organ. Inom dessa områden bör därför liksom hittills fastighetsbildningen handhas av det statliga lantmäteriet. Samma uppfattning uttalas av *Lantbruksförbundet*.

Den splittring i fråga om organisationen av fastighetsbildningsverksamheten, som kan bli följd av ett genomförande av lantmäteristyrelsens förslag, behandlas även av *Lantmätareföreningen* men från en annan aspekt. Föreningen påpekar att den vinst beträffande fastighetsbildningsproceduren, som normalt erhålles genom fortsatt tillämpning av de mera rationellt utformade landsreglerna, i vissa fall till stor del går förlorad. Exempelvis kan möjligheten att sammanföra avstyckning och ägoutbyte till gemensam handläggning, vilket ofta sker vid plangennomförande, icke utnyttjas i de fall avstyckningen verkställs av en i särskild ordning utsedd förrättningsman, d. v. s. vanligen en i stadens tjänst anställd mättningsman. Till undvikande av dessa följder föreslår föreningen vissa ändringar i nämnda kungörelse. Dessa beröres närmare i specialmotiveringen.

En speciell synpunkt framföres av *överlantmätaren i Kopparbergs län*, som framhåller, att den nuvarande automatiskt verkande regeln kan få till följd att den för länet gällande särslagstiftningen icke kan tillämpas inom områden som införlivas med stad eller köping.

Fastighetsbildningskommitténs förslag

Efter det att lantmäteristyrelsen avgivit sin promemoria och remissbehandling av denna avslutats har 1954 års fastighetsbildningskommitté avgivit betänkande angående fastighetsbildning (SOU 1963: 68). Kommittén har — i enlighet med sitt uppdrag — undersökt möjligheterna att i en gemensam lag om fastighetsbildning meddela bestämmelser för både land och stad. Såsom resultat av sina undersökningar och överväganden har kommittén framlagt förslag till en för hela riket gemensam lag om fastighetsbildning.

Kommittén förutsätter, att kommun skall, liksom för närvarande, kunna helt eller delvis själv handha lantmåteriverksamheten inom hela kommunen eller del därav. Erforderliga bestämmelser om kommuns rättigheter och skyldigheter i detta avseende förutsättes skola meddelas i en särskild lag. Förslag till en sådan lag avser kommittén att framlägga först i samband med förslag till övriga följdförfattningar i anslutning till en reform av fastighetsbildningslagstiftningen. Beträffande innehållet i den tilltänkta lagen uttalar kommittén redan nu följande.

I överensstämmelse med vad som för närvarande gäller torde kommun, som skall svara för fastighetsbildningsverksamheten, böra ombesörja all fastighetsbildning inom sitt område eller viss del därav, men det skall ock

liksom hittills vara möjligt att från den kommunala verksamheten undantaga handläggningen av förrättningar beträffande mark, som användes för vissa angivna ändamål. Den omständigheten att en kommunal organisation skall fullgöra fastighetsbildningsuppgifterna bör uppenbarligen icke få medföra en sänkning av kraven på förrättningslantmätarnas kvalifikationer. För den skull torde bestämmelser böra meddelas om att kommun, för att den skall få sköta fastighetsbildningsverksamheten, skall för verksamhetens fullgörande hava i sin tjänst anställd särskild befattningshavare som uppfyller av Kungl. Maj:t föreskrivna behörighetsvillkor.

Kommitténs förslag är f. n. föremål för remissbehandling.

Departementschefen

På grundval av en av 1962 års riksdag beslutad lagstiftning (SFS 1962: 35) har Kungl. Maj:t fastställt planer för den lämpligaste kommunindelningen. Denna planering har tillkommit bl. a. i syfte att ge kommuner och myndigheter vägledning beträffande den från skilda synpunkter mest ändamålsenliga inriktningen av de interkommunala samarbets- och sammanläggningssträvandena. En utgångspunkt vid planeringen har varit att kommunerna bör omfatta näringsgeografiskt sammanhängande regioner sammanhållna av en naturlig intressegemenskap omkring en centralort. Detta får till följd att indelningsändringar i enlighet med planeringen ofta kommer att innebära att landskommuner förenas med städer eller köpingar. Åtskilliga sådana sammanläggningar har förekommit under senare år, och en uppfattning om den framtida frekvensen kan erhållas vid ett studium av nämnda planer. Som exempel kan nämnas att i Blekinge och Hallands län har alla kommunblock utom ett en stad eller en köping som centralort. Förhållandena är likartade i andra län.

I den mån landskommunerna — såsom oftast är fallet — innefattar områden av utpräglad landsbygdskaraktär medför indelningsändringar av nyss angivet slag, att städer och köpingar kommer att omfatta ej blott en tätort med nödvändigt utrymme för expansion utan även rent agrara områden. Dessa områden kan, såsom framgår av de nyss återgivna uppgifterna, vara mycket vidsträckta och det kan därför ofta förutsägas att någon stadsmässig bebyggelse inom områdena ej kommer att bli aktuell inom överskådlig tid.

De författningsreformer som genomförts under det senaste decenniet har liksom utvecklingen i övrigt lett till att skiljaktigheterna mellan de befintliga kommuntyperna, d. v. s. å ena sidan städer och köpingar samt å andra sidan landskommuner, alltmer utplånats. Beträffande fastighetsbildning och vad därmed äger samband gäller emellertid att lagstiftningen alltså innehåller skilda regler för städer och vissa därmed jämställda samhällen samt för landsbygden. Då härtil kommer att kommuntypen rent automatiskt på-

verkar frågan vilken lagstiftning som skall gälla, är det uppenbart, att sådana kommunala indelningsändringar, där kommuner av skilda typer förenas, i förevarande hänseende kan medföra vissa olägenheter. Detta gäller fall, då en landskommun eller köping där stadsregister icke föres (s. k. jordregisterköping) förenas med stad och den nya kommunen blir stad. Samma gäller, då landskommun eller jordregisterköping förenas med köping där stadsregister föres och den nya kommunen får karaktären av stadsregisterköping. Övriga fall av indelningsändringar påverkar icke frågan vilken fastighetsbildningslagstiftning som skall gälla inom den nya kommunen och förorsakar därför inga särskilda svårigheter.

De olägenheter för fastighetsbildningen som kan uppkomma vid indelningsändringar är av olika karaktär och har i skilda sammanhang föranlett lagstiftningsåtgärder. År 1948 tillkom sålunda den förut berörda lagen med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad och år 1950 genomfördes vissa ändringar i bl. a. fastighetsbildningslagen och jordregisterförordningen.

Bakom tillkomsten av 1948 års lag låg de nackdelar som följde av att fastighetsbildningslagen ofta blev gällande även inom utpräglade jordbruksbygder. Detta ansågs särskilt olämpligt med hänsyn till att denna lag i motsats till jorddelningslagen saknar sådana restriktiva jordpolitiska villkor för fastighetsbildning, som anses böra gälla i fråga om avstyckning av fastigheter för jordbruk eller skogsbruk. Med stöd av 1948 års lag kan förordnas, att inom visst område, där eljest fastighetsbildningslagens regler om avstyckning och sammanläggning skulle gälla, i stället skall tillämpas vad för landet är stadgat om avstyckning och sammanläggning. Såsom förutsättning uppställes, att åtgärden är påkallad av hänsyn till jordbruksnäringsen eller skogsbruket. Lagen ger alltså möjlighet att beträffande område som överförs från landskommun till stad eller motsvarande i ett begränsat hänseende återinföra den för landsbygden gällande lagstiftningen.

Förordnande enligt 1948 års lag påverkar ej de regler som gäller beträffande registrering av fastigheter på landet och inom stad (med stad avses här och i fortsättningen även stadsregisterköping). Då uppläggande av stadsregister var obligatoriskt i fråga om stad kunde alltså, trots förordnande enligt 1948 års lag, icke undvikas att sådant register måste uppläggas för en stads hela område, sålunda även för sådana delar som utgjordes av jordbruks- eller skogsområden. I syfte att bereda möjlighet till befrielse från nyssnämnda arbete, som beträffande de landsbygdsbetonade områdena skulle sakna allt berättigande, genomfördes år 1950 sådana ändringar i registreringsbestämmelserna att Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer kan från fall till fall pröva huruvida för visst område skall föras stads- eller jordregister. Motsvarande regel gäller även för landsbygden, där alltså från fall till fall kan avgöras huruvida jordregister eller stadsregister skall föras.

I förevarande ärende har lantmäteristyrelsen ånyo aktualiserat den fråga som föranledde 1948 års lag, nämligen det olämpliga i att en kommunal indelningsändring automatiskt medför att fastighetsbildningslagen blir tillämplig inom områden, där förut den för landet gällande jorddelningslagstiftningen ägt tillämpning. Och vad som ånyo skjutits i förgrunden är den omständigheten att indelningsändringen ofta medför att i stad kommer att ingå vidsträckta områden av utpräglad landsbygdskaraktär.

Olägenheterna är enligt lantmäteristyrelsens mening åtskilliga och av olika slag men de har alla sin grund i den olika uppbyggnaden av och det olika innehållet i de för landsbygd resp. stad gällande reglerna. Beträffande vissa av de påtalade nackdelarna kan tvekan råda huruvida de verkligen motiverar en lagstiftning av föreslaget innehåll. Detta gäller t. ex. de påstådda svårigheterna att i vissa fall verkställa delning av fiske inom stad. Tillsammans synes de påtalade olägenheterna mig dock utvisa att det nu är nödvändigt att ingripa med lagstiftningsåtgärder. Särskild betydelse tillmäter jag därvid den av lantmäteristyrelsen betonade omständigheten att den gällande lagstiftningen, om den ej ändras, kan komma att försvåra sådana ändringar i den kommunala indelningen varigenom landskommuner förenas med angränsande städer eller köpingar. Jag kan alltså icke dela den av flera remissinstanser uttalade meningen att 1948 års lag erbjuder tillräckliga möjligheter för att komma till rätta med olägenheterna i fråga.

Stor betydelse har också de organisatoriska konsekvenserna av nu gällande ordning. Det har visat sig att den stora frekvensen sammanslagningar av landskommuner med städer, som har egen mättningsorganisation, i flera fall hotar att rubba de grundvalar på vilka den nyligen genomförda distriktsindelningen av det statliga lantmäteriet vilar. I den mån städerna själva övertager fastighetsbildningsverksamheten inom inkorporerade landskommuner blir följden nämligen lätt den att de berörda lantmäteridistriktet blir alltför små för att kunna bestå som rationella arbetsenheter. Innan klarhet vunnits om det materiella innehållet i den blivande nya fastighetsbildningslagstiftningen och innan frågorna om städernas rättigheter och skyldigheter beträffande den kommunala mättningsverksamheten närmare utretts, är det angeläget att de organisatoriska förändringarna i görligaste mån begränsas.

Även från några remissinstanser, som i övrigt visat en positiv inställning till lantmäteristyrelsens förslag, har detta kritiserats med hänsyn till konsekvenserna i organisatoriskt hänseende. De olägenheter som i sådant hänseende ansetts bli en nödvändig följd av förslaget har emellertid enligt min mening betydligt överdrivits. Inom sådan del av en stad, där förut den för landsbygden gällande lagstiftningen varit tillämplig men där stadsbebyggelsens framträngande eller andra skäl motiverar en tillämpning av stadsreglerna, kan dessa enligt lantmäteristyrelsens förslag göras tillämpliga. Om så sker, kommer städernas mättningsorganisationer att få samma in-

flytande inom dessa områden som inom den ursprungliga staden. Utanför samma områden, d. v. s. inom glesbygden, torde anledning i regel saknas att verkställa detaljplanläggning m. m. Ofta kan det t. o. m. med visshet förutsägas att någon tätbebyggelse inom området ej blir aktuell inom överskådlig tid. Inom dessa områden, som alltså i regel utgöres av utpräglade landsbygdsområden, kan några vådor av det slag som nämnts ej uppkomma. De enda områden där vissa intresseemotståndningar kan tänkas förekomma är de som ej kan hänföras till någon av de här nämnda grupperna. I de fall staden ej har egen mättningsorganisation uppstår inga problem genom den av lantmäteristyrelsen föreslagna ordningen ens i dessa fall och även om särskild mättningsorganisation finnes, torde förutsättningar föreligga för att det otvivelaktigt nödvändiga samarbetet skall kunna fungera, särskilt som lantmäteristyrelsen även i dessa fall har överinseendet över fastighetsbildningsverksamheten.

Min uppfattning om behovet av en lagstiftning av här avsett slag delas av det övervägande antalet remissorgan. Jag vill även erinra om att riksdagen, som på grund av motioner haft att behandla den här diskuterade frågan (L³U 1963: 11), funnit starka skäl tala för genomförandet av provisoriska regler åsyftande att förhindra att kommunala indelningsändringar medför ändring i fråga om tillämplig fastighetsbildningslagstiftning såvida icke detta i särskilda fall är påkallat av lokala förhållanden. Under hänvisning till förevarande lagstiftningsärendet fann riksdagen emellertid någon åtgärd från dess sida ej erforderlig.

I fråga om den lagtekniska lösningen då det gäller att eliminera de föreliggande olägenheterna kan skilda meningar förfäktas. Detta har också kommit till synes vid remissbehandlingen. En omständighet som icke får förbises är, att den lagstiftning som nu kommer i fråga troligen kommer att gälla under en ganska begränsad tid. För den tid som återstår innan en för land och stad gemensam fastighetsbildningslagstiftning hunnit genomföras bör man om möjligt undvika att införa en reglering, som i större utsträckning än nödvändigt strider mot de principer som ligger till grund för gällande regler. Ett önskemål är dessutom att den lagstiftning som nu bör vidtagas ej försvårar genomförandet av en ny för hela landet gemensam lagstiftning på fastighetsbildningens område.

Lantmäteristyrelsens förslag innebär, att den automatiskt verkande regeln om kommuntypen såsom avgörande för frågan om tillämplig fastighetsbildningslagstiftning sättes ur kraft. En indelningsändring, som innebär att en landskommun förenas med stad, medför alltså icke att fastighetsbildningslagen automatiskt blir tillämplig inom hela den förutvarande landskommunen utan förut tillämplig lag, d. v. s. de för landet gällande reglerna, skall alltjämt gälla. Genom att samtidigt föreslås möjlighet att tillämpa fastighetsbildningslagen i den utsträckning förhållandena så påkallar, kommer emellertid i de flesta lägen den lagstiftning att kunna tillämpas som är mest lämplig med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet.

Den av lantmäteristyrelsen sålunda förordade lösningen är icke den enda möjliga. Nära till hands skulle givetvis ligga att komplettera fastighetsbildningslagen med sådana regler att det vid tillämpningen blev likgiltigt huruvida denna lag eller jorddelningslagen gällde. I fråga om vissa av de av styrelsen påtalade olägenheterna skulle en sådan lösning ej vålla några nämnvärda svårigheter. Beträffande andra skulle det emellertid — såsom också framhölls vid tillkomsten av 1948 års lag — vara förenat med avsevärda lagtekniska mödor att uppnå en tillfredsställande lösning.

En annan metod har anvisats av hovrätten över Skåne och Blekinge, som förordat en anknytning till registreringsbestämmelserna. Fastighetsbildningslagen borde gälla endast inom område med stadsregister, oavsett områdets belägenhet. Även denna metod avvisades vid tillkomsten av 1948 års lag. De skäl som då åberopades har förlorat i styrka genom tillkomsten av 1950 års lagstiftning i registreringsfrågan. Vad som nu gör det befogat att hysa stor tvekan inför att tillgripa denna metod är emellertid att lösningen skulle innebära en tvär omkastning i förhållande till de lösningar som tillgreps åren 1948 och 1950. Denna omkastning skulle kunna medföra komplikationer och dessutom skulle omfattande lagstiftningsåtgärder framtvingas. Ej heller denna metod kan därför sägas vara tillfredsställande.

Beträffande båda de nyss behandlade alternativa lösningarna kan tilläggas, att de är olämpliga med hänsyn till det pågående arbetet att samla de för land och stad gällande reglerna om fastighetsbildning i en enda lag. I avbidan på en sådan lag — vartill förslag redan framlagts — bör så genomgripande reformer, som dessa alternativ innebär, ej genomföras.

I detta sammanhang är det nödvändigt att ägna uppmärksamhet åt frågan om sambandet mellan 1948 års lag och den här förordade lagstiftningen. Med stöd av 1948 års lag kan landsbygdsreglerna göras tillämpliga då det gäller avstyckning och sammanläggning inom områden där fastighetsbildningslagen gäller. En förutsättning är dock att hänsyn till jordbruksnäringen eller skogsbruket gör en sådan åtgärd påkallad. Syftet med den här föreslagna lagstiftningen är visserligen främst att förhindra att stadsreglerna för framtiden genom kommunala indelningsändringar automatiskt kommer att gälla för områden, där landsbygdsreglerna naturligen bör gälla. Det synes emellertid lämpligt att — såsom lantmäteristyrelsen föreslagit — i detta sammanhang upptaga till behandling även olika situationer, där stadsreglerna, på grund av gällande rätt med dess automatiskt verkande regel, kommit att gälla även inom områden, där hänsyn till jordbruks- och skogsbruksintressena motiverar en tillämpning av 1948 års lag. Den nya lagstiftningen kan på så sätt konsumera hela tillämpningsområdet för 1948 års lag. Av skäl som jag kommer att närmare utveckla i specialmotiveringen har jag funnit att 1948 års lag i princip kan upphävas och ersättas av den nya lagstiftningen. Genom en särskild övergångsbestämmelse bör 1948 års lag emellertid förlänas fortsatt giltighet i fråga om fall där förordnande med stöd av lagen givits före dess upphävande.

På grundval av de nu redovisade övervägandena förordar jag att i enlighet med lantmäteristyrelsens förslag en särskild lag tillskapas med föreskrift om att kommunal indelningsändring, varigenom område tillföres stad, icke skall medföra att jorddelningslagen och sammanläggningslagen, om de förut äger tillämpning inom området, upphör att gälla inom detta. Lagen bör avse även det fall att område tillföres köping för vilken föres stadsregister. Den angivna regeln — som alltså förhindrar att ändrad kommunindelning automatiskt påverkar frågan vilken fastighetsbildningslagstiftning som skall gälla — förutsätter ej att förordnande meddelas i varje särskilt fall utan verkar lika automatiskt som nuvarande regler.

Att utan undantag upprätthålla den angivna regeln skulle emellertid kunna leda till orimliga konsekvenser, särskilt i fall då fråga är om överföring av område av landskommun till stad såsom ett normalt led i stadens tillväxt. I ett sådant fall saknas anledning att låta landsbygdsreglerna gälla inom området. Även eljest kan, såsom lantmäteristyrelsen framhållit, finnas behov av att i konkreta fall frångå den förut uttalade principen. Vad styrelsen i detta hänseende föreslagit synes därför böra genomföras. Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer bör alltså få möjlighet att från fall till fall pröva i vad mån de för stad gällande reglerna bör införas beträffande ett med staden införlivat område.

I likhet med lantmäteristyrelsen anser jag — såsom redan delvis antytts — även lämpligt, att i den föreslagna lagen intages vissa regler, som dels åsyftar att förhindra att ett före lagens ikraftträdande meddelat förordnande enligt 1948 års lag samt den nya lagen blir tillämpliga inom olika områden av en stad och dels, i vissa fall, bereder möjlighet att göra den för landet gällande fastighetsbildningslagstiftningen tillämplig inom en stad även i fall då indelningsändringen ägt rum före lagens ikraftträdande.

En remissinstans har föreslagit, att giltigheten av lagen skall göras tidsbegränsad och som skäl därför åberopat att den måste betraktas som en provisorisk lösning. Jag är angelägen understryka sistnämnda förhållande men kan för den skull icke finna att det skulle vara motiverat med en tidsbegränsning.

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag med vissa bestämmelser angående fastighetsbildning efter ändring i kommunal indelning m. m.*

Förslaget torde få fogas vid statsrådsprotokollet såsom bilaga.

Jag övergår här efter till att behandla vissa detaljspörsmål i anslutning till de skilda paragraferna i lagförslaget.

Specialmotivering

1 §.

Promemorian. I denna paragraf upptages den regel, som uppbär hela tanken bakom lantmäteristyrelsens förslag, alltså en regel om att ändring i den kommunala indelningen ej påverkar frågan vilka bestämmelser om fastighetsbildning som skall gälla inom berörda områden. Regeln föreslås gälla även vid nybildning av stad.

Remissyttrandena. *Byggnadsstyrelsen* befarar, att den princip som kommit till uttryck i lantmäteristyrelsens förslag skall visa sig innebära svårigheter att tillgodose planerings- och bebyggelseverksamhetens växande behov i rikets många expanderande tätorter.

Kommunal-tekniska föreningen anser, att de berörda lagarnas tillämpningsområden enligt förslaget bindes vid nu befintliga kommungränser, vilket kommer att visa sig olägligt för kommunerna vid deras framtida expansion. Förslaget negligerar innebörden i den pågående strukturomvandlingen på landsbygden och låser fastighetsbildningen vid den nu rådande administrativa indelningen anser föreningen.

Föreningen motsätter sig vidare bestämt att den föreslagna regeln får avse även nybildad stad. Om en kommun nått en sådan utveckling att den ansetts böra bli stad, bör i konsekvens därmed även de för stad gällande fastighetsbildningsreglerna tillämpas inom kommunen. Samma mening uttalas av *byggnadsnämnden i Örebro*.

Departementschefen. I anledning av vad byggnadsstyrelsen och Kommunal-tekniska föreningen anfört vill jag hänvisa till möjligheten att enligt 2 § utverka förordnande om tillämpning av stadsreglerna.

Om en landskommun sammanslås med t. ex. en köping, är det ej uteslutet att den nya kommunen blir stad. Detsamma kan gälla om flera landskommuner förenas. Det torde saknas anledning att göra åtskillnad mellan dessa fall, å ena sidan, och det fall att en landskommun förenas med stad, å andra sidan. För alla dessa fall gäller att i staden kan komma att ingå landsbygdsområden inom vilka fastighetsbildningslagen ej bör vara tillämplig.

2 §.

Promemorian. Lantmäteristyrelsen anser givet att kommunala önskemål bör beaktas då fråga uppkommer att meddela förordnande om tillämpning av stadsreglerna. I den mån kommun önskar handha fastighetsbildningsväsendet inom staden eller köpingen och väsentligt statligt intresse icke därigenom skadas synes hinder ej böra resas däremot. Styrelsen — som utgår från att 1948 års lag skall bibehållas — anser det dock oförenligt med

förordnandets syfte att fastighetsbildningslagen ges sådan giltighet att en tillämpning av 1948 års lag därigenom aktualiseras.

Remissyttrandena. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* anser stadgandet utgöra en garanti för att en stads eller köpings önskemål att exploatera områden för urban bebyggelse ej skall försvåras genom den föreslagna lagstiftningen.

Drätselkammaren i Sundsvall anser att staden bör erhålla ovillkorlig rätt att bestämma när fastighetsbildningsreglerna för stad skall börja tillämpas inom ett med staden införlivat område. En liknande mening uttalas av *Svenska stadsförbundet*.

Lantmätareföreningen anser, att tillämpning av stadsreglerna bör komma i fråga endast beträffande sådan del av förutvarande landskommun som är belägen i anslutning till område inom vilket fastighetsbildningslagen redan är tillämplig. Beträffande friliggande samhälle eller liknande större tätbebyggelseområde, där förhållandena i och för sig icke påkallar att nyssnämnda lag göres tillämplig, bör den möjlighet utnyttjas som finns enligt kungörelsen den 1 juni 1951 (nr 361) angående utseende av annan än i lantmäteriväsendet anställd lantmätare att i distriktslantmätares ställe handlägga vissa på denne ankommande förrättningar m. m. Denna kungörelse, som medger att stadsingenjör eller motsvarande förordnas att i distriktslantmätares ställe handlägga vissa på denne ankommande förrättningar, bör enligt föreningens mening ges ett större tillämpningsområde.

Departementschefen. Skälen för en bestämmelse av det innehåll förevarande paragraf utvisar har utvecklats i den allmänna motiveringen. Med hänsyn till syftet med lagen är det uppenbart att förordnanden som här avses bör begränsas till att gälla områden som är aktuella för stadsmässig bebyggelse. Aktualitetskravet bör givetvis ej pressas. Sådana områden som under överskådlig tid kommer att behålla sin agrara karaktär bör ej omfattas av förordnandet.

I fråga om beaktandet av kommunernas önskemål delar jag lantmäteristyrelsens uppfattning. Stor vikt bör alltså fästas vid kommunala önskemål. Kungl. Maj:t bör dock icke vara helt bunden av vad kommunen från sina synpunkter kan finna mest önskvärt.

Förordnande enligt förevarande paragraf bör i görligaste mån meddelas i samband med ikraftträdandet av en kommunal indelningsändring. Förhållandena kan emellertid ändras så att det efter någon tid befinner sig önskvärt att förordnandet utsträcker sig till ytterligare områden. Regeln har med hänsyn härtill utformats så att den tillåter att förordnande ges vid vilken tidpunkt som helst.

3 §.

Promemorian. Lantmäteristyrelsen har, som redan nämnts, beaktat förhållandena även inom stadskommunernas nuvarande områden. Styrelsen har därvid berört, dels det fall att en befintlig stadskommun, som i sig innesluter vissa landsbygdsområden, förenas med en landskommun, dels ock det fall att inom en befintlig stadskommun, som omfattar stora landsbygdsområden och som ej beröres av någon indelningsändring, föreligger ett behov av att kunna tillämpa landsreglerna.

Beträffande det förra fallet erinrar lantmäteristyrelsen om de inkorporeringar, som företagits särskilt under de senaste decennierna, och om att rikets städer och köpingar därigenom redan nu innehåller betydande landsbygdsområden, vilket medfört att tillämpning av 1948 års lag i ett mycket stort antal fall påkallats av hänsyn till jordbruket och skogsbruket. En fortsatt tillämpning av 1948 års lag inom de efter kommunsammanslagning bildade stadskommunerna måste, anser styrelsen, te sig omotiverad och bidra till svårigheterna att överblicka de olika inom kommunen gällande systemen för tillämpligheten av skilda fastighetsbildningsregler. Med hänsyn härtill har lantmäteristyrelsen funnit sig böra föreslå att möjlighet öppnas att, där landsreglerna enligt vad förut sagts äger eller kommer att äga tillämpning inom stad eller köping, göra landsreglerna gällande jämväl inom sådant område av staden eller köpingen där 1948 års lag nu kan tillämpas. Styrelsen anför vidare.

Härigenom skulle i många fall öppnas möjlighet att tillskapa enkla, klara förhållanden beträffande de skilda fastighetsbildningslagarnas tillämpningsområden och — — — en samtidig tillämpning kunna undvikas inom en kommun av både JDL och 1948 års lag, som innebär att endast vissa bestämmelser i JDL gälla. Givetvis böra förefintliga kommunala synpunkter beaktas, i de fall kommun har egen mättningsorganisation inrättad, och alla i och för sig önskvärda utvidgningar av landsreglernas tillämpningsområdet torde icke kunna genomföras.

Vad angår det andra fallet framhåller lantmäteristyrelsen att redan genomförda kommunbildningar och kommunsammanslagningar, särskilt under senare år, i vissa fall medfört att sådana förhållanden uppkommit, som motiverar att jorddelningslagen och sammanläggningslagen lämpligen bör i sin helhet tillämpas inom delar av stad eller stadslignande samhälle. Som exempel nämnes Ljusnarsbergs kommuns sammanslagning med Kopparbergs köping vid årsskiftet 1961/62. Med hänsyn till de olägenheter, som kan ha föranletts av sådana indelningsändringar, anser styrelsen att möjlighet bör öppnas att återigen, utan samband med kommunsammanslagning, göra landsreglerna tillämpliga. Styrelsen anför vidare.

En sådan förändring av tillämpningsområdet för fastighetsbildningsreglerna synes böra föregås av erforderlig utredning — — — och kan i nuvarande läge, om kommun har egen mättningsorganisation inrättad, förbindas med en exklusiv initiativrätt för kommunen. Med ett sådant villkor torde

anledning saknas att inskränka möjligheterna till vissa närmare angivna fall. Tvärtom torde dessa möjligheter kunna vidgas att avse även andra områden än som under senare år tillförts städer och oberoende av huruvida områdena användas huvudsakligen för jordbruk eller bebyggelse eller andra ändamål. Något hinder bör uppenbarligen ej föreligga att väcka sådan fråga jämväl i samband med kommunsammanslagning. Inga olägenheter synas vara förenade med att, om kommun så önskar, utnyttja angivna möjlighet även för hel stad eller stadsliknande kommun, med den mindre modifiering som ovan angivits. JDL och SML äro nämligen — — — avpassade jämväl för tätbebyggelseområden.

I de fall det statliga lantmäteriet har fastighetsbildningen om hand inom kommun, som ansöker om tillämpning av jorddelningslagen och sammanläggningslagen, bör ansökningsen enligt lantmäteristyrelsens mening alltid bifallas. Detsamma torde även eljest böra gälla, då kommunen icke utgör stad, med hänsyn till de möjligheter som redan nu står kommun till buds att i sådana fall få verksamheten överflyttad till staten. Skulle däremot stad med egen mättningsorganisation anse det förenligt med sina intressen att få landsreglerna tillämpliga inom staden helt eller delvis, synes för bifall till ansökan böra krävas att det ifrågasatta övertagandet av verksamheten icke för staten medför olägenheter, som överstiger de sammanlagda fördelarna därav.

Remissyttrandena. *Överlantmätaren i Kopparbergs län* understryker vikten av att de kommunala synpunkterna beaktas vid tillämpning av paragrafen.

Kommunal-tekniska föreningen befarar att den föreslagna bestämmelsen kan komma att försvåra eller rent av omöjliggöra för en kommun som så önskar att skapa eller utvidga en redan befintlig mättningsorganisation. Det kommunala mättningsväsendet skulle, anser föreningen, åläggas att vara »statiskt» och ej ha möjlighet att utbyggas och verka i den omfattning, som utvecklingen av kommunen och dess näringsliv fordrar.

Föreningen framhåller även att fastighetsbildningen inom tätbebyggelseområden huvudsakligen sker med tillämpning av 1—3 kap. fastighetsbildningslagen och att någon motsvarighet till dessa bestämmelser — vilka så länge nuvarande lagar gäller måste anses vara i betydande omfattning nödvändiga för genomförandet av en ändamålsenlig fastighetsbildning inom stadsplan — icke återfinnes i jorddelningslagen eller sammanläggningslagen.

Departementschefen. Förevarande lag kan icke rimligen ges tillbakaverkande kraft så att den automatiskt får någon inverkan i sådana fall där indelningsändringen skett före lagens ikraftträdande; och även då indelningsändringen skett efter denna tidpunkt begränsas lagens rättsverkningar till områden som omedelbart berörts av ändringen. För sådana fall där en redan bestående stad omfattar områden av agrar karaktär står f. n. den

möjligheten till buds att utverka förordnande enligt 1948 års lag. Hinder synes ej böra möta att göra hela den för landet gällande fastighetsbildningslagstiftningen tillämplig inom sådana områden. Genom en sådan åtgärd kan uppnås att samma fastighetsbildningsregler blir tillämpliga inom hela staden med undantag av den del där fastighetsbildningslagen gäller. Detta medför betydande fördelar, särskilt i de fall då en indelningsändring tillför en stad, som redan har agrara områden inom vilka 1948 års lag är eller kan göras tillämplig, ytterligare liknande områden. I förevarande paragraf har därför öppnats möjlighet att i eller utan samband med en kommunal indelningsändring göra den för landet gällande fastighetsbildningslagstiftningen tillämplig inom vissa områden av stad, där fastighetsbildningslagen eljest gäller. Såsom förutsättning uppställas att åtgärden är påkallad av hänsyn till jordbruksnäringen eller skogsbruket, d. v. s. en av de förutsättningar som kräves för förordnande enligt 1948 års lag. Vid avgörande av ärende som här avses bör de kommunala synpunkterna givetvis beaktas. Med hänsyn till arten av de intressen som måste föreligga för att förordnande skall få meddelas, bör emellertid avgörandet tillkomma Kungl. Maj:t eller den myndighet åt vilken Kungl. Maj:t uppdragit att handlägga frågan.

Enligt lantmäteristyrelsens förslag skall de för landet gällande reglerna kunna göras tillämpliga inom del av stad även om detta ej är påkallat av hänsyn till jordbruksnäringen eller skogsbruket. Motiveringen härför är att jorddelningslagen, som i så mycket högre grad än fastighetsbildningslagen öppnar möjligheter för en rationellt bedriven fastighetsbildningsverksamhet, på detta sätt kan göras tillämplig inom större sammanhängande områden. Genom en sådan reglering skulle, menar styrelsen, i vissa fall, där indelningsändringen ägt rum före de nu aktuella bestämmelsernas ikraftträdande, kunna uppnås samma resultat som om bestämmelserna i 1 och 2 §§ gällt redan vid indelningsändringens genomförande. Med hänsyn till att jorddelningslagen innehåller lämpliga regler även för fastighetsbildning inom tätbebyggelseområden synes styrelsens förslag ej behöva medföra några nackdelar från allmän synpunkt. Eftersom det allmännas intresse av ett förordnande om tillämpning av landsbygdsreglerna är så mycket svagare i detta fall än i det förut behandlade, där jordbruksintressen m. m. utgör grunden för ett förordnande, måste emellertid ett avgörande inflytande tillmätas kommunala synpunkter. Om kommunen har egen mättningsorganisation, bör därför här avsett förordnande ej kunna ges mot kommunens önskan. Regeln i andra stycket har utformats i enlighet härmed.

Med de nu föreslagna reglerna finns ej längre något utrymme för förordnande enligt 1948 års lag. De syften som föranlett denna lag tillgodoses dels genom 1 § och dels genom förordnanden med stöd av första stycket i förevarande paragraf. Lagen bör emellertid ej utan vidare upphävas. Skälen härför utvecklas i anslutning till övergångsbestämmelserna.

4 §.

Departementschefen. Enligt 5 kap. 17 § fastighetsbildningslagen föreligger möjlighet att verkställa avstyckning från mark som ej ingår i fastighetsindelning. Någon motsvarande bestämmelse finns icke i jorddelningslagen. Paragrafen har tillkommit i syfte att möjliggöra sådan avstyckning oavsett vilken lagstiftning som gäller.

5 §.

Remissyttrande. Kammarkollegiet anser uppenbart att med stad bör jämnställas köping men att den föreslagna lagen icke torde behöva sträckas därutöver.

Departementschefen. De kommunala indelningsändringar lagen närmast avser är sådana där landskommun eller jordregistersambälle förenas med stad eller stadsregisterköping. Förordnande som avses i 3 § bör emellertid kunna avse även municipalsambälle eller annan ort på landet, där fastighetsregister såsom för stad skall föras.

Övergångsbestämmelserna

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1965. Den kommer därigenom att bli tillämplig beträffande vissa kommunala indelningsändringar, vilka träder i kraft samma dag.

Skälen till att 1948 års lag bör upphävas har angivits i anslutning till 3 §.

Den särskilda lagen för Kiruna har till enda uppgift att göra jorddelningslagen tillämplig vid vissa typer av laga skiften inom staden. Lagen tillkom i anledning av vissa vid stadsbildningen redan påbörjade laga skiften men är tillämplig även å framtida skiften av samma beskaffenhet. Med stöd av den nu föreslagna lagen kan landsreglerna i full utsträckning göras tillämpliga inom de delar av staden, där detta bedömes önskvärt. Under sådana förhållanden synes anledning ej föreligga att bibehålla den särskilda lagen för Kiruna. Om så anses nödvändigt kan förordnande enligt 3 § meddelas med verkan från den dag då nyssnämnda lag upphör att gälla.

Den särskilda lagen för Kiruna stad gäller som redan nämnts endast vissa laga skiften inom staden. Å sådana skiften skall enligt uttryckligt stadgande i lagen tillämpas även vad som är föreskrivet i lagen den 5 juni 1909 (nr 53 s. 8) innefattande vissa bestämmelser angående laga skiften i Jukkasjärvi och Karesuando socknar av Norrbottens län. Detta stadgande tillkom för att undanröja föreliggande tvekan huruvida lagen var tillämplig å skiftena i fråga. Därest den särskilda lagen för Kiruna nu upphäves, synes lämpligt att till undvikande av missförstånd upptaga en övergångsbestämmelse av innebörd att 1909 års lag fortfarande skall gälla inom Kiruna stad i den mån den tidigare varit gällande där på grund av bestämmelserna i Kiruna-

lagen. Genom en sådan övergångsbestämmelse tages icke ställning till den större frågan huruvida 1909 års lag kan tillämpas även å andra skiften inom Kiruna stad än sådana som avses i den särskilda lagen för Kiruna.

Ett upphävande av 1948 års lag kräver ej med nödvändighet särskilda övergångsbestämmelser. Det är i och för sig tänkbart att låta den nya lagen helt träda i stället för den upphävda. Detta skulle emellertid få vissa konsekvenser främst i fråga om förrättningsmän vid avstyckning. Enligt 1948 års lag skall nämligen den omständigheten att landsreglerna göres tillämpliga vid avstyckning ej medföra ändring i fråga om behörighet att verkställa avstyckningsförrättning. Detta innebär att i stadens tjänst anställd mätningssman fortfarande är behörig att verkställa avstyckningar inom det område där 1948 års lag tillämpas. I de fall då landsreglerna på grund av den här föreslagna lagen kommer att gälla inom stad blir däremot distriktslantmätaren behörig. Med hänsyn till att det sätt varpå behörighetsfrågan reglerats i 1948 års lag kan ha påverkat utformningen av de kommunala mätningssystemen — det är endast i de fall sådan organisation föreligger som frågan har något intresse — föreslås en övergångsregel enligt vilken ifrågavarande bestämmelser i 1948 års lag fortfarande skall gälla. Några olägenheter av en sådan regel är ej att befara. I 1948 års lag finnes också åtskilliga andra undantag från jorddelningslagens regler samt föreskrifter av olika slag. Det har ej ansetts nödvändigt att införa motsvarande regler i den nu föreslagna lagen. Även dessa regler i 1948 års lag bör dock få behålla sin giltighet i det nu avsedda fallet. Härav följer bl. a. att med stöd av lagen meddelade förordnanden kan återkallas när förhållandena förändras.

En övergångsbestämmelse av nyss angivet innehåll påverkar bedömningen av frågor om förordnande enligt 3 § första stycket. Den omständigheten att förordnande enligt 1948 års lag givits beträffande visst område — vilket innebär att jordbruksnäringens och skogsbrukets särskilda intressen i viss mån beaktats — kan i många fall göra förordnande enligt 3 § första stycket förevarande lag överflödigt. Det är emellertid möjligt att dessa intressen i vissa fall ej kan anses tillräckligt tillgodosedda genom förordnande enligt 1948 års lag och då skall det givetvis ej möta hinder att utbyta förordnandet mot ett förordnande med stöd av 3 § i den nu föreslagna lagen. Om staden har egen mätningssystem, bör ett sådant utbyte — med hänsyn till de konsekvenser detta innebär bl. a. i avseende å behörigheten att verkställa förrätningar — ej ske utan att det föreligger särskilda skäl eller staden samtyckt till åtgärden.

FRÅGA OM ÄNDRING I 21 KAP. 3 § JORDELNINGSLAGEN

Val av ägodelningsnämndemän skall enligt 21 kap. 3 § jorddelningslagen ske genom valmän, som på föranstaltande av ägodelningsdomaren utses av kommunalfullmäktige. Kommun må besluta, att valmän skall för inställelse vid valförrättningen — som skall äga rum på tingsstället inför häradsrätten — av kommunens medel åtnjuta dagtraktamente, ersättning för särskild resdag och resekostnadsersättning efter de grunder, som stadgas i kommunallagarna angående sådan gottgörelse till ledamöter i styrelse och nämnder. De bestämmelser i kommunallagarna som här åsyftas är 46 § kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753) i dess före den 1 januari 1963 gällande lydelse. Enligt dessa bestämmelser fick dagtraktamente icke överstiga 10 kronor för sammanträdes- eller förrättningsdag. För särskilt tidskrävande sammanträde eller förrättning eller då det eljest var påkallat av särskilda förhållanden fick dock traktamentet sättas till högre belopp. Resdagsersättning kunde utgå om resan till eller från sammanträdet eller förrättningen måste företagas på särskild dag; grunderna för sådan ersättning bestämdes av fullmäktige. I fråga om resekostnadsersättning hänvisades i 46 § till 28 § 1 mom. andra stycket kommunallagen, där i detalj reglerades under vilka förutsättningar och med vilka belopp resekostnadsersättning kunde utgå. Dagtraktamentet var ej avsett endast som gottgörelse för ökade direkta utgifter för uppehälle. Uppgick utgifterna ej till belopp motsvarande traktamentet framstod överskottet som ersättning för mistad arbetsinkomst eller ersättning för utfört arbete. Resdagsersättningen var avsedd att utgöra kompensation för såväl mistad arbetsförtjänst som direkta utgifter för kost och logi.

I ett av kommunalrättskommittén framlagt betänkande rörande ersättning för kommunala förtroendeuppdrag (SOU 1961:54) föreslogs att den nuvarande ersättningsformen dagtraktamente skulle utbytas mot dels arvode och dels traktamente. Arvodet skulle motsvara den i nuvarande dagtraktamentet ingående allmänna ersättningen och bestämmas med hänsyn till det arbete som vore förenat med förtroendeuppdraget. Genom traktamentet skulle gottgörelse enligt förslaget lämnas endast för särskilda av uppdraget föranledda kostnader för uppehälle. Med en sådan uppbyggnad av ersättningssystemet fanns icke längre behov av ersättningsformen ersättning för särskild resdag, som därför borde utgå.

På grundval av kommunalrättskommitténs betänkande genomfördes år 1962 (prop. 71, KU 15, rskr 159) ändringar i bl. a. 46 § och 28 § 1 mom. kommunallagen samt i motsvarande lagrum i kommunallagen för Stockholm. Enligt 46 § 1 mom. kommunallagen i dess nya lydelse (SFS 1962:154) skall vad i 28 § 1 mom. stadgas om fullmäktig äga motsvarande tillämpning med avseende å ledamot av kommunens styrelse och utsedd leda-

mot av annan kommunal nämnd samt suppleant för sådan ledamot. I 28 § 1 mom. stadgas, att fullmäktige må besluta att till fullmäktig skall, enligt de grunder fullmäktige bestämmer, utgå traktamente för särskilda av uppdraget föranledda kostnader för uppehälle samt ersättning för resekostnader och andra med uppdraget förenade utgifter. Efter fullmäktiges bestämmande må till fullmäktig även utgå arvode för det arbete som är förenat med uppdraget. Arvodet må icke överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålets omfattning och art samt den tid som kan beräknas åtgå för uppdraget.

Departementschefen. Till följd av de i kommunallagen vidtagna ändringarna synes 21 kap. 3 § sista stycket jorddelningslagen böra ändras så att valmän för val av ägodelningsnämndemän kan tillerkännas ersättning i form av arvode, traktamente och resekostnadsersättning.

Förslag till sådan ändring i jorddelningslagen som nu sagts har upprättats inom justitiedepartementet och torde få fogas till statsrådsprotokollet såsom bilaga.

HEMSTÄLLAN

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över förslagen till lag med vissa bestämmelser angående fastighetsbildning efter ändring i kommunal indelning m. m. och lag angående ändrad lydelse av 21 kap. 3 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Birgitta Liljefors

Förelag
till
Lag med vissa bestämmelser angående fastighetsbildning efter ändring i kommunal indelning m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Föres område på landet genom ändring i kommunal indelning till stad, skall beträffande fastighetsbildning inom området, utan hinder av lagen om fastighetsbildning i stad, även efter indelningsändringen gälla vad i lagen om delning av jord å landet och lagen om sammanläggning av fastigheter å landet är stadgat.

Vad i första stycket sägs skall gälla även vid nybildning av stad.

2 §.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer må, i samband med indelningsändringen eller senare, i den utsträckning stadens utveckling så påkallar förordna att lagen om fastighetsbildning i stad skall tillämpas inom område som avses i 1 §.

3 §.

Om så befinnes påkallat av hänsyn till jordbruksnäringen eller skogsbruket inom viss del av stad, där lagen om fastighetsbildning i stad gäller, må Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer, i eller utan samband med ändring i kommunal indelning, förordna att i stället bestämmelserna i lagen om delning av jord å landet och lagen om sammanläggning av fastigheter å landet skola tillämpas.

Förordnande som nyss sagts må, om staden ansökt därom eller staden icke har egen mätningorganisation för fastighetsbildningsverksamheten, meddelas även om det ej kräves av hänsyn till jordbruksnäringen eller skogsbruket.

4 §.

Där lagen om delning av jord å landet enligt denna lag skall äga tillämpning inom stad, må avstyckning ske jämväl från mark som ej ingår i fastighetsindelning.

5 §.

Vad i denna lag sägs om stad skall gälla även samhälle eller annan ort på landet, där fastighetsregister skall föras enligt för stad meddelade bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Genom lagen upphävas i den mån ej annat följer av vad nedan stadgas lagen den 27 februari 1948 (nr 96) med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad och lagen den 3 juni 1955 (nr 378) med särskilda bestämmelser angående vissa laga skiften i Kiruna stad.

Lagen den 5 juni 1909 (nr 53 s. 8) innefattande vissa bestämmelser angående laga skiften i Jukkasjärvi och Karesuando socknar av Norrbottens län skall alltjämt äga tillämpning å sådana laga skiften som avses i nyssnämnda lag angående vissa laga skiften i Kiruna stad.

Har före denna lags ikraftträdande, med stöd av lagen den 27 februari 1948 med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad, förordnats att vad för landet är stadgat om avstyckning och sammanläggning skall äga tillämpning beträffande visst område, skola bestämmelserna i sistnämnda lag fortfarande äga tillämpning inom området.

Förslag

till

Lag angående ändrad lydelse av 21 kap. 3 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet

Härigenom förordnas, att 21 kap. 3 § lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

21 kap.

3 §.

Ägodelningsnämndemän utses — — — samma tid.

Val äger — — — inför häradsrätten.

Valet verkställes — — — av kommunalfullmäktige.

För kommun — — — överskjutande folkmängd.

För varje — — — — — som valmän.

Höra delar — — — — — den tillhör.

Kommun må besluta, att valman skall för inställelse vid val av ägodelningsnämndeman av kommunens medel åtnjuta *dagtraktamente, ersättning för särskild resdag* och resekostnadsersättning efter de grunder, som i kommunallagarna stadgas angående sådan gottgörelse till ledamöter i styrelser och nämnder.

Kommun må besluta, att valman skall för inställelse vid val av ägodelningsnämndeman av kommunens medel åtnjuta *arvode, traktamente* och resekostnadsersättning efter de grunder, som i kommunallagarna stadgas angående sådan gottgörelse till ledamöter i styrelser och nämnder.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1954: 235.

Utdrag av protokoll, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 1 juni 1964.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden ROMANUS,
DIGMAN,
NORDSTRÖM,
regeringsrådet HOLMGREN.

Enligt lagrådet den 14 maj 1964 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 23 april 1964, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till 1) *lag med vissa bestämmelser angående fastighetsbildning efter ändring i kommunal indelning m. m.* och 2) *lag angående ändrad lydelse av 21 kap. 3 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet.*

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av t. f. lagbyråchefen Ingvar Gullnäs.

Förslagen föranledde följande uttalanden av *lagrådet*.

Förslaget till lag med vissa bestämmelser angående fastighetsbildning efter ändring i kommunal indelning m. m.

Syftet med den föreslagna lagen är främst att förhindra att en kommunal indelningsändring skall automatiskt medföra ändring av de regler som skola tillämpas i fråga om fastighetsbildningen. Dessa regler äro i viss utsträckning olika för å ena sidan landet och å andra sidan stad och därmed jämställda områden. Med fastighetsbildning avses i detta sammanhang icke blott delning och sammanläggning av fastigheter utan även närstående institut såsom ägoutbyte, servitutsutbrytning och gränsbestämning. Däremot avses här ej registreringsbestämmelserna; i fråga om dessa ger den sedan år 1950 gällande lagstiftningen tillräckliga möjligheter att från fall till fall bestämma huruvida fastighetsregister skall föras enligt föreskrifterna för landet eller för stad.

Vad angår utformningen av de grundläggande stadgandena i förslaget torde lagens syfte tydligare framträda om — i stället för att det föreskrives att vissa för landet respektive för stad utfärdade lagar skola gälla — det utsäges att beträffande fastighetsbildning bestämmelserna för landet respektive för stad skola tillämpas. Härigenom blir det också klart att även vissa i förslaget ej uttryckligen nämnda lagar, t. ex. dalalagen, åsyftas.

I anslutning härtill synes den i 3 § angivna förutsättningen, att lagen om fastighetsbildning i stad gäller, böra jämkas till att beträffande fastighetsbildning bestämmelserna för stad gälla. Även i 1 § synes den principiella förutsättningen för paragrafens tillämpning böra framträda i lagtexten; det bör alltså utsägas att paragrafen avser område, där beträffande fastighetsbildning bestämmelserna för landet äga tillämpning. Med denna formulering antydes, att 1 § icke får någon verkan i den mån reglerna för stad redan gälla, t. ex. i fråga om fastighetsbildning inom tomtindelad område, där 1—3 kap. fastighetsbildningslagen äga tillämpning oavsett om i övrigt lands- eller stadsregler gälla.

I 3 § andra stycket synes i anslutning till gängse terminologi — se 2 § 2) lantmäteriinstruktionen den 28 oktober 1960 (nr 596) — beteckningen »mättningsorganisation för fastighetsbildningsverksamheten» böra utbytas mot »organisation för mättningsväsendet».

Under hänvisning till det sagda hemställer lagrådet att lydelsen av 1—4 §§ jämkas på följande sätt.

I 1 § första stycket stadgas, att om genom ändring i kommunal indelning till stad överföres område, där beträffande fastighetsbildning bestämmelserna för landet äga tillämpning, skola utan hinder av vad som stadgas i lagen om fastighetsbildning i stad nämnda bestämmelser gälla för området även efter indelningsändringen. I andra stycket upptages stadgande att vad i första stycket sägs skall tillämpas även vid nybildning av stad.

I 2 § stadgas, att för område som avses i 1 § må Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer, i samband med indelningsändringen eller senare, i den utsträckning stadens utveckling så påkallar förordna att beträffande fastighetsbildning bestämmelserna för stad skola tillämpas.

Första stycket av 3 § bör innehålla bestämmelse, att om det av hänsyn till jordbruksnäringen eller skogsbruket finnes påkallat inom viss del av stad, där beträffande fastighetsbildning bestämmelserna för stad gälla, må Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer, i eller utan samband med ändring i kommunal indelning, förordna att i stället bestämmelserna för landet skola tillämpas.

Ändringen i 3 § andra stycket har förut angivits.

Stadgandet i 4 § torde böra formuleras så, att om enligt denna lag bestämmelserna om delning av jord å landet äga tillämpning inom stad, må avstyckning ske jämväl från mark som ej ingår i fastighetsindelning.

Beträffande 5 § föreslår lagrådet, såsom förtydligande och för att bringa

terminologien i överensstämmelse med motsvarande bestämmelser i fastighetsbildningslagen (4 kap. 4 § första stycket, 5 kap. 20 § första stycket och 6 kap. 15 §), att paragrafen formuleras så, att vad i lagen sägs om stad skall gälla även samhälle å landet, om för samhället eller del därav föres fastighetsregister enligt bestämmelserna för stad, så ock annan ort å landet, för vilken sådant register föres.

I 4 kap. 4 § andra stycket och 5 kap. 20 § andra stycket fastighetsbildningslagen förekomma hänvisningar till 1948 års lag. Hänvisningar torde i nämnda lagrum böra upptagas till den nu föreslagna lagen. Eftersom 1948 års lag genom övergångsbestämmelserna till det nu föreliggande lagförslaget upphäves men förordnanden som meddelats enligt 1948 års lag fortfarande skola äga tillämpning, torde hänvisningarna till 1948 års lag böra upptagas som övergångsbestämmelser. Även i 6 kap. 15 § fastighetsbildningslagen torde en hänvisning till den nu föreslagna lagen böra ske. Däremot synes 7 kap. 9 § sista stycket fastighetsbildningslagen kunna bibehållas i sitt nuvarande skick.

Tillämpligheten av bestämmelserna i 1—3 kap. fastighetsbildningslagen är i princip oberoende av kommuntypen. Huvudregeln är, att de gälla inom område som är tomtindelad; enligt byggnadslagstiftningen kan tomtindelning ske såväl i stad som på landet. Stadgandet i 2 kap. 13 § andra stycket angående bestämmande av annan ägo gräns än tomtgräns har emellertid ett vidsträcktare tillämpningsområde. Det gäller sålunda även inom stads icke tomtindelade område och, i fall då tomtindelning såsom i stad finnes för del av annat samhälle, inom den återstående delen av samhället. Dessutom är stadgandet, även om tomtindelning ej finnes, tillämpligt inom samhälle eller annan ort på landet, där fastighetsregister skall föras enligt bestämmelserna för stad.

Det torde vara åsyftat att vad i den föreslagna lagen stadgas om tillämplighet av landsreglerna skall gälla även beträffande bestämmande av annan ägo gräns än tomtgräns. För att den avsedda innebörden tydligt skall framgå, synes i 2 kap. 15 § böra angivas att vad i 13 § andra stycket stadgas ej skall äga tillämpning i den mån annat föranledes av nu förevarande lag. Ett sådant stadgande skulle också indirekt giva vid handen, att denna icke omfattar bestämmande av tomtgräns; jämför 5 § första stycket jorddelningslagens promulgationslag.

Erinras må att övergångsbestämmelserna till lagen den 2 juni 1950 (nr 209) angående ändring i fastighetsbildningslagen (bl. a. 2 kap. 15 §, 4 kap. 4 §, 5 kap. 20 § och 6 kap. 15 §) fortfarande äga giltighet.

På grund av vad nu anförts angående fastighetsbildningslagen får lagrådet föreslå en lag angående ändring i nämnda lag av följande innehåll.

I 2 kap. 15 § upptages ett tredje stycke vari föreskrives, att vad i 13 § andra stycket stadgas ej skall äga tillämpning i den mån annat föranledes av

lagen med vissa bestämmelser angående fastighetsbildning efter ändring i kommunal indelning m. m.

4 kap. 4 § andra stycket och 5 kap. 20 § andra stycket ändras så att däri föreskrives, att om tillämplighet i vissa fall beträffande område av stad eller av sådant samhälle eller annan ort å landet, som i första stycket sägs, av de för landet meddelade bestämmelserna är stadgat i lagen med vissa bestämmelser angående fastighetsbildning efter ändring i kommunal indelning m. m.

I 6 kap. 15 § upptages ett andra stycke av samma innehåll som nyss föreslagits angående ändrad lydelse av 4 kap. 4 § andra stycket och 5 kap. 20 § andra stycket.

Övergångsbestämmelserna till den nu föreslagna lagen angående ändring i fastighetsbildningslagen torde böra innehålla, förutom tidpunkten för ikraftträdandet, den 1 januari 1965, att om förordnande meddelats enligt lagen den 27 februari 1948 (nr 96) med särskilda bestämmelser om fastighetsbildning inom vissa områden av stad, skall äldre lydelsen av 4 kap. 4 § och 5 kap. 20 § fortfarande gälla.

Förslaget till ändring i jorddelningslagen

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Thomas Krook

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Sofiero den den 29 juni 1964.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, lagrådets den 1 juni 1964 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 23 april 1964 remitterade förslagen till lag med vissa bestämmelser angående fastighetsbildning efter ändring i kommunal indelning m. m. och lag angående ändrad lydelse av 21 kap. 3 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet.

Föredraganden redogör för innehållet i lagrådets utlåtande och anför vidare. De av lagrådet förordade ändringarna i förslaget till lag med vissa bestämmelser angående fastighetsbildning efter ändring i kommunal indelning m. m. är väsentligen av formell art och torde böra godtagas. Detsamma gäller de av lagrådet föreslagna ändringarna i 4 kap. 4 §, 5 kap. 20 § och 6 kap. 15 § lagen om fastighetsbildning i stad. Den föreslagna ändringen i 2 kap. 15 § samma lag är delvis tillika av materiell innebörd. Jag biträder lagrådets förslag även i denna del. Utöver de ändringar som följer av vad lagrådet anför torde vissa redaktionella jämkningar böra vidtagas.

Föredraganden hemställer att förslagen till lag med vissa bestämmelser angående fastighetsbildning efter ändring i kommunal indelning m. m., efter ändringar i enlighet med vad nyss anförts, och lag angående ändrad lydelse av 21 kap. 3 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet samt lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad måtte jämlikt § 87 regeringsformen föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Birgitta Liljefors